

Saksbehandler: Sven Oppegaard

Referanser:
MKR 61/08

Saksdokumenter:

Dok.dato	Tittel	Dok.ID
05.05.2009	MKR - Høringssvar om hovedgudstjenesten 5 mai 09 Endelig.doc	36569

Høringssvar - Gudstjenestereformen

Sammendrag

Mellomkirkelig råd er en av høringsinstansene til gudstjenestereformen. I den forbindelse har høringsutvalget nedsatt av rådet holdt to møter, 22. januar og 21. april d.å.

Som resultat av utvalgets arbeid legges med dette fram forslag til høringssvar vedrørende hovedgudstjenesten, dåpsgudstjenesten og salmeboken.

Som en del av høringssvaret om hovedgudstjenesten er punkt 130 formulert som et selvstendig notat med nærmere kommentarer og begrunnelser til en del av de sakene som er tatt opp i høringsdokumentet. Dette notatet foreslås godkjent av MKR allerede nå, slik at det kan profileres som MKRs bidrag til reformen, og benyttes som referanse i aktuelle tilfeller innenfor drøftelser som allerede er i gang vedrørende gudstjenestereformen.

Forslag til vedtak

1. MKR takker høringsutvalget for dets arbeid med MKRs høringsuttalelse og tar det foreløpige forslag til orientering. Det bes om at arbeidet følges opp av staben i samarbeid med Einar Vegge og MKR/AU i henhold til de kommentarene som kom frem på MKRs møte, og med henblikk på ferdigstilling. Særskilt ber rådet om at følgende momenter tas hensyn til: [...]

2. MKR godkjenner det avsluttende notatet i høringsdokumentet som et selvstendig dokument som kan benyttes som referanse der det er naturlig innenfor drøftelser som allerede er i gang vedrørende gudstjenestereformen.

Reform av kirkens gudstjenesteliv

FORSLAG FRA MKR's HØRINGSUTVALG TIL UTTALELSE FRA MKR

(Det skjemaet som er brukt her, er basert på en foreløpig utgave av hørings skjemaet fra Kirkerådet.)

Hørings spørsmål til

FORSLAG TIL NY ORDNING FOR HOVEDGUDSTJENESTEN FOR DEN NORSKE KIRKE

100. Overordnet visjon

Reformens overordnede visjon har vært å tydeliggjøre gudstjenesten som møtested, både individuelt og kollektivt forstått:

- I gudstjenesten møter Gud mennesket og mennesket møter Gud.
- I gudstjenesten gjenkjenner mennesket seg selv og sine grunnleggende livserfaringer, i møte med den treenige Gud som skaper, frelser og livgiver.
- I gudstjenesten gjenkjenner vi livet som *liv i fellesskap*. Her møter vi våre medmennesker og Guds skaperverk. Se HD s 18 bm/nn.

Slik åpner gudstjenesten for den grunnleggende bevegelse i våre liv: Fra Gud til mennesker og fra mennesker til Gud.

[Spørsmål a) mangler]

b) I hvilken grad gjenfinner dere visjonen i Forslaget?

I liten grad - i noen grad – i stor grad

I noen grad.

c) Er det sider ved deres grunnleggende forståelse av gudstjenesten som Forslagets visjon ikke fanger opp og uttrykker? JA/ NEI

Ja.

Hvis JA: Hvilke følger har i så fall dette fått for gudstjenesten?

Manglende tydelighet på at vi i vår gudstjenestefeiring er sammen med den verdensvide kirke. Vår lutherske identitet er en grunnleggende åpen identitet – det innebærer at vi er del i den ene verdensvide Jesu Kristi kirke, og gir oss del i et Kristusfellesskap som overskrider grenser. Forslaget er tydelig på individnivå og i fokus på medmenneskelighet. Men relativt utydelig på den globale kirkeforståelsen.

Hvis NEI – gi eventuelle kommentarer:

101. Forholdet mellom Forslaget og dagens høymesse

En viktig målsetting med reform av kirkens gudstjenesteliv er å finne fram til den beste måten å kommunisere evangeliet på i vår tid. Slik sett står Forslaget i spenningen mellom tradisjon og fornyelse, se Liturgiboka s 13-14 bm/nn.

a Hvordan vurderer dere forholdet mellom tradisjon og fornyelse i Forslaget?

- Det opereres i høringsspørsmålet med et problematisk og karikert tradisjonsbegrep – tradisjonen er tenkt statisk. Vi vil hevde at tradisjon er i stadig bevegelse – i overlevering og fornyelse. Tradisjon og fornyelse er ikke først og fremst en spenning, men utgjør en indre, skapende dialektikk. Forklaringen av dette bør forbedres. Det handler om hermeneutikk.
- Det er ikke klart hvor tradisjonsstoffet oppfattes å bli hentet fra. Fornyelse skjer også gjennom innhenting av tradisjonsstoff.
- Fornyelse søkes gjennom involvering. Men hvem involveres. Og på bekostning av hva/hvem?

b. Hvordan vurderer dere Forslaget med tanke på ”å kommunisere evangeliet i vår tid”?

Det er gjort et bevisst arbeid med språk for å unngå et belærende gudstjenestespråk, det er arbeidet for et åpnere og enklere bønnespråk – positivt. Men det er stedvis så enkelt at det mister substans. Forslaget reflekterer påfallende lite om forkynnens plass i gudstjenesten. Stor vekt legges på bekreftelse av det eksisterende menighetsfellesskap, men det er lite rom for evangeliets utfordringer til tro og forandring. Gudstjenesten må formes slik at den verbale evangeliefremstillingen blir styrket. Tanken om at evangeliet stadig skjer ved forkynnelsen underutviklet.

c. På hvilke punkter mener dere at Forslaget er mest forskjellig fra dagens gudstjenesteordning?

- Forslaget legger opp til mange likestilte varianter. Det finner sted en omfattende deregulering, som går på bekostning av en tydelig helhetstenkning.
- Forståelsen av ordo er problematisk. Ordo reduseres til en slags ”dagsorden” uten klar begrunnelse og substans. De mange valgmulighetene reduserer også muligheten for gjenkjennelse, både fra sted til sted og økumenisk/internasjonalt.

d. Hvordan påvirker disse endringene den totale gudstjenesteopplevelse og gudstjenesteforståelse?

Opplevelsen kan bli en helt annen. Lokalt tilpassede gudstjenesteordninger skaper potensial både for et inkluderende fellesskap og et eksklusivt/ensrettet fellesskap som stenger ute. Det blir enda viktigere enn før å skille mellom forestilling og reel deltakelse. De profesjonelle, de som kan, vil lett dominere og ekskludere. Forslagets helhetstenkning forutsetter en homogen menighet med én vedtatt lokal ordo for hovedgudstjenesten. Dette er sårbart både i forhold til det faktiske lokale mangfoldet og i helhetlig gjenkjennelse. Det er sterkt beklagelig om mengden sang og musikk reduseres.

102. Gudstjeneste som handling

Forslaget har i større grad enn tidligere gudstjenesteordninger lagt vekt på å styrke *gudstjenestens handlingskarakter*, jf Liturgiboka s 15bm/nn og HD s 15bm/nn.

a. Er dette en målsetting dere er enige eller uenige? Enig / uenig / ikke tatt stilling

Enig.

b. Er dette en målsetting som preger Forslaget? JA/NEI/ Ikke tatt stilling

Ja.

c. Styrker Forslaget gudstjenesten som *menighetens felles* handling? JA/NEI.

Både ja og nei.

Hvis JA: På hvilken måte og i hvilken grad? Tekstfelt

Hvis NEI: På hvilken måte og i hvilken grad? Tekstfelt

Forslaget er stort sett bra på dette punktet, men det kan også risikere å passivisere menigheten. Bra med en gudstjeneste som involverer kropp og handling. Men perspektivet av Gud som subjekt i gudstjenesten må ikke reduseres.

d. Nevn eventuelle punkter i Forslaget der handlingskarakteren ytterligere bør styrkes.

Mer fellelsang.

103. Grunnleggende struktur (ordo)

Forslaget legger stor vekt på at *alle hovedgudstjenester* skal ha en felles grunnleggende struktur (ordo), se Liturgiboka side 14-15bm/nn og HD s 14bm/nn.

a. Deler dere Forslagets tenkning om å tilrettelegge for variert gudstjenestefeiring innenfor en felles fast struktur? JA/NEI

Nei. Behovet for variert gudstjenestefeiring og for felles struktur er begge viktige hensyn som gudstjenestereformen må ivareta. Likevel: Nei. Den måten ordotenkningen er utmyntet på, med så mange variasjonsmuligheter innenfor en og samme gudstjenesteform, gjør at strukturelementene neppe kan makte å skape tilstrekkelig gjenkjennelse. Grepet for å få det til er ikke godt nok. Begrepet "ordo" spiller en sentral rolle i forslaget, som fellesnevneren for gudstjenestelivet i Den norske kirke som skal skape gjenkjennelse. Slik begrepet brukes er det imidlertid problematisk, fordi det i stor grad er tømt for materialt innhold og nærmest innebærer en dagsorden i fem punkter (jfr. punkt 101 c.) Det er nødvendig å reflektere over de innholdsmessige elementer som må være felles og binde gudstjenestelivet sammen. At de samme tekster, særlig på menighetssvar, blir lest og den samme musikk brukt, er i vel så stor grad egnet til å skape gjenkjennelse som en felles rekkefølge.

b. Er dere enige i den struktur som preger Forslaget?

Nei.

Hvis NEI, angi kommentar med begrunnelse.

Vi må rydde opp i bruken av messebegrepet. Messe er en gudstjeneste med nattverd. MKR vil sterkt anbefale at forståelsen og beskrivelsen av ordo forandres, slik at stjernen som indikerer et frivillig ledd, fjernes fra nattverden. Dersom det skal holdes andre former for gudstjeneste, uten nattverd, bør de ha sine egne ordines i det nye gudstjenestematerialet (jfr. ovenstående punkt a).

MKR ber innstendig om at arbeidet med flere utskrevne ordninger, både innenfor ordo (forstått som nattverd-gudstjeneste) og andre typer gudstjeneste – både som hovedgudstjeneste og ved andre anledninger – kommer i gang så raskt som mulig. (Se vedlegg til MKRs høringsuttalelse.) Den foreliggende utskrevne ordningen kan gjøres enklere og klarere. Menighetene i landet bør bli orientert om et slikt forestående arbeid, slik at de i første omgang begrenser sin innsats med lokal grunnordning til det mest nødvendige.

Det vises for øvrig til det som er skrevet i punk 130 under nr.8 "Ordo, høymesse og flere utskrevne ordninger"

104. Kjerneverdier for reformen

I Forslaget spiller kjerneverdiene *fleksibilitet, involvering og stedegengjøring* en sentral rolle for tilretteleggingen av gudstjenestelivet, se Liturgiboka s 14-17bm/ nn.

a. Er dere enige i at det er særskilt grunn til å legge vekt på disse kjerneverdiene i tilretteleggingen av gudstjenestelivet i vår kirke i dag?

JA/ NEI / Ikke tatt stilling

Ja. Men det er viktig at disse kjerneverdiene anvendes nettopp med henblikk på tilretteleggelse, og ikke som tilstrekkelige, bærende prinsipper for kirkens gudstjenesteordninger. Kjerneverdiene kan også synes å forutsette et karikert bilde av dagens faktiske gudstjenesteliv i Dnk. Hver enkelt kjerneverdi er bra, men må balanseres mot deres motsvarighet. Gudstjenesten er ikke utelukkende menneskers handling (jfr. 102). Den forutsetter at Gud er den egentlig handlende.

b. I hvilken grad er Forslaget preget av disse kjerneverdiene?

I liten grad – i noen grad – i stor grad

I noen grad. Men det er usikkert om en faktisk lykkes. En kan komme til å fremmedgjøre spesielt den sporadiske gudstjenestedeltaker gjennom "de aktives" involvering. Å ta vare på tanken om at presten representerer hele fellesskapet kan fungere vel så inkluderende.

105. Stedegengjøring og fleksibilitet

Liturgiforslaget angir mange variasjonsmuligheter for den enkelte menighet. Forslaget gir muligheter til å lage gudstjenester som er lokalt tilpasset / stedegne.

a. Er disse mulighetene *mange* nok?

For få – passe – for mange – ikke tatt stilling

- Det er ikke antallet som er avgjørende, men beskrivelsen av alternativene. Problemet er ikke mange alternativer, men at felleselementene blir for få. Noen alternativer bør derfor ha mer normerende status enn andre. Vi bør tenke i retning av én del med ordninger og én del som en skattekiste. Noen mønstre kan lett etablere seg om normalordning uten at det var tenkt slik.
- Det er grunn til å problematisere forslaget's tolkning av hva stedegngjøring innebærer. Viktig å være klar over at lokalsamfunn ikke er homogene (jfr. vedlegg til denne høringsuttalelsen).

b. Mener dere at fleksibiliteten vedr tekster i bønner og liturgiske ledd er tilfredsstillende? For stor / passe / for liten

For stor. Det settes ikke grenser for ekstrem frihet i egenformulerte ledd.

c. Mener dere at det skulle vært flere eller færre valgmuligheter på et eller flere områder?

Flere – passe - færre

Hvis flere, hvilke

Hvis færre, hvilke?

Det er for mange alternativer *innenfor den ene og samme utskrevne ordning*. Menighetene med sammensatt stab og sammensatt råd stilles overfor meget store utfordringer for å innfri egne og andres forventninger.

d. Ivaretar Forslaget hensynet til enhetlig og gjenkjennelig gudstjenestefeiring?

I liten grad – i noen grad – i stor grad – ikke tatt stilling

I noen grad. Men "hensynet til enhetlig og gjenkjennelig gudstjenestefeiring" er det overlatt menighetens stab og råd å sørge for. Forslaget bidrar ikke i seg selv til å innfri det. Tvert i mot synes det å dra i motsatt retning. Det er viktig å skape stabilitet i menighetens fellesledd (melodier og felles ord). For gjenkjennelsens skyld trengs det godt gjennomarbeidete normalordninger.

Det vises forøvrig til det som er skrevet i punkt 130 under nr. 3 "Inkludering og stedegenhet".

106. Involvering

En viktig del av reformen har vært å involvere menigheten i gudstjenesten som *felles* handling, se Liturgiboka s 15-16bm /nn.

a. I hvilken grad er det viktig å involvere frivillige i menigheten til deltakelse ved å utføre bestemte liturgiske oppgaver?

I liten grad - I noen grad - I stor grad – Ikke tatt stilling

I stor grad. Men med klare forbehold. Graden av involvering følger ikke av antallet medvirkende (jfr. 105 a). Viktig at ikke bare de spesielt flinke involveres. Heller ikke nødvendig at alle frivillige medvirkende bærer kappe. Det er også viktig å unngå fordeling av sentrale liturgiske oppgaver som for den synlige enhetens og Kristusrepresentasjonens skyld utføres av celebranten. Medvirkning av flere prester og/eller medliturger må ikke utydeliggjøre hovedliturgens rolle.

Et involverende gudstjenesteliv handler bl.a. om menighetens muligheter til å gi respons underveis, slik at gudstjenesten fremstår som en ekte dialog mellom liturg og menighet. Eksempel: *L: I Faderens, Sønnens og Den Hellige Ånds navn. M: Amen*

[Punkt b) mangler]

c. I hvilken grad fremmer Forslaget den form for involvering som en slik dialog handler om?

I liten grad - I noen grad - I stor grad – Ikke tatt stilling

I noen grad, siden dette ikke representerer noe vesentlig nytt i forhold til eksisterende liturgi i Dnk. Akklamasjonselementet i gudstjenesten ivaretas også på andre måter, bl.a. gjennom salmesang. Viktig å ikke nedtone salmesangen nettopp som akklamasjon, for eksempel som tilsvar til forkynnelsen.

d. Er det punkter i Forslaget hvor denne form for involvering kunne vært styrket?

e. Er det punkter i Forslaget hvor denne form for involvering kunne vært dempet?

107. Lokal grunnordning

Forslaget viderefører gjeldende ordning med at menighetsrådet har avgjørelsesmyndighet i en rekke spørsmål, se Lovsamling for DnK side 206 ff. Det legger opp til at den enkelte menighet får en større medbestemmelse enn tidligere. De lokale vedtakene systematiseres i en lokal grunnordning for gudstjenesten, som skal fungere over et lengre tidsrom og danne grunnlaget for den enkelte gudstjeneste, se Liturgiboka side 15-16 bm/nn + 58bm/57nn, HD s 25bm/nn.

a. Mener dere at større medbestemmelse for menigheten er tjenlig for det lokale gudstjenestelivet? JA/ NEI / ikke tatt stilling

Ja. Menighetens medvirkning i prosessene forutsetter gode prosedyrer. MKR stiller seg som nevnt kritisk til den gitte forutsetning at én lokal grunnordning skal gjelde for alle gudstjenester i menigheten (jfr. punkt 103 b.).

MKR vil i denne sammenheng peke på viktigheten av å tilrettelegge det liturgiske materiale og lokale ordninger slik at innvandrere kan inkluderes i vår kirke. Dette er også et punkt der det ikke er tjenlig å vedta én fast lokal grunnordning for alle gudstjenester. En differensiert tenkning og praksis lokalt kan være like viktig som variasjon. Mangfoldet finnes og bør utfoldes også innenfor de lokale menigheters

gudstjenestefeiring. Egne gudstjenester på engelsk bør innføres der det er ønskelig og mulig.

Det vises forøvrig til det som er skrevet i punkt 130 under nr 9 "Arbeidet med lokal grunnordning".

b. Mener dere at større medbestemmelse for menigheten er tjenlig for den norske kirke? JA/ NEI / ikke tatt stilling

Prinsipielt sett Ja, men med de kommentarene som er nevnt under 107 a. og under punkt 130.

108. Endrede arbeidsforhold

Kirkemusikere og prester ansettes oftest med prostiet som tjenestedistrikt og må derfor forholde seg til alle menighetene i prostiet og ikke bare menighetene i det som tidligere het "prestegjeld".

a. I hvilken grad reiser Forslaget problemstillinger som angår disse forhold?
I stor grad – i noen grad – i liten grad – ikke tatt stilling

b. Hvilke spørsmål må avklares for at eventuelle spenninger skal bli så små som mulig? Tekstfelt

c. Hvordan kan man løse den konkrete utfordringen ulike lokale grunnordninger representerer for prester / kirkemusiker ansatt i prostedistrikt og prostiprester/ vikarer?

Forberedelse av gudstjenesten er også en forberedelse av forkynnelsen. Det må imidlertid vurderes nøye, gjennom lokale forsøk, hvorvidt denne måten å forberede gudstjeneste på (involvering med så mange personer/møtepunkter) er så arbeidskrevende at den går på bekostning av prestenes og kirkemusikernes egne forberedelsesoppgaver.

109 Forenklet liturgisk språk

En målsetting i Forslaget er å fornye gudstjenestespråket og komme fram til en enklere og mindre ordrik liturgi.

a. Representerer Forslaget et enklere liturgisk språk enn i nåværende gudstjenesteordning? JA/NEI/ ikke tatt stilling

Ja.

b. I hvilken grad er gudstjenestespråket blitt fornyet? I stor grad – i noen grad – i liten grad – ikke tatt stilling

I noen grad.

c. I hvilken grad bidrar ordvalg og uttrykksmåter i Forslaget til at mennesker i større grad enn før kan gjenkjenne sine ulike livserfaringer?

I stor grad – i noen grad – i liten grad – ikke tatt stilling

I noen grad. Det er imidlertid viktig at dette området blir forstått og behandlet for enkelt. Gjenkjennelse av egne livserfaringer er i seg selv en kompleks sak, og den arter seg forskjellig fra individ til individ. Enkle referanser til dagliglivet skaper ikke nødvendigvis gjenkjennelse på dypere nivå. Generelle og/eller banale referanser kan også oppleves som nedverdiggende bås plassering. Det viktigste i en gudstjeneste er heller ikke at liturgien skal skape gjenkjennelse, men erkjennelse, klargjøring og forsoning. Den prosessen skjer ikke nødvendigvis gjennom beskrivelser myntet på gjenkjennelse, men i møtet med gudstjenestens helhet og ikke minst evangelieforkynnelsen.

d. I hvilken grad mener dere språket i Forslaget har bærekraft og slitestyrke? I stor grad – i noen grad – i liten grad – ikke tatt stilling

I liten grad. En del bønner synes å mangle dybde, andre mangler språklig kvalitet.

e. Forslag til språklige forbedringer eller justeringer:

Det kan med fordel arbeides mer både med innholdet og den språklige stilen i bønnene, slik at fremføringen av liturgien oppfattes gjennomgående godt både av deltakere og liturger over lengre tid.

110. Inkluderende språk

Å bruke et inkluderende språk har relevans på mange områder, se HD s 22bm/ nn. Utfordringen er å finne språklige uttrykk som understreker alle menneskers store verdi som Guds skapninger, uavhengig av alder og utrustning, kulturell og religiøs tilknytning osv.

Forslaget forsøker å unngå å benytte et ekskluderende språk karakterisert ved de / vi formuleringer.

a. Er dette tydelig nok i Forslaget?

Gi eventuelle eksempler på formuleringer som dere verdsetter eller misliker.

Dette er et viktig anliggende som er rimelig godt gjennomført i denne omgang.

Forslaget benytter seg av moderat kjønnsinkluderende språk.

b. Oppfattes denne endring som positiv, verken positiv-el-negativ eller negativ?

Gi eventuelle eksempler på endringer som dere verdsetter eller misliker.

I det vesentlig er denne oppgaven ivaretatt på en god måte.

c. Hvor viktig er det å arbeide videre med dette temaet fram til ferdig gudstjenesteordning? Svært viktig – noe viktig – lite viktig – ikke viktig

Det er godt å unngå bruken av "Herren". Men når "Faderen" er forsvunnet fra prefasjonene, blir de trinitetsteologiske referansene uklare. Når man taler om "Gud", er det uklart om man henvender seg til den treenige Gud eller til den første person i guddommen. Dette er et viktig punkt som må bearbeides grundig i materialet. MKR vil imidlertid støtte bruk av flere gudsmetaforer, også eksplisitt feminine, ved siden av å ivareta det trinitariske Fader, Sønn og Hellig Ånd. Men MKR er kritisk til en konsekvent omskrivning av Treenigheten gjennom

innskrenkende, funksjonstildelende attributter (som "skaperen, frigjøreren, livgiveren"). Det vises i denne sammenheng til det som er skrevet om "Trinitarisk gudsforståelse" i nr.5 under punkt 130.

111. Økumenisk utblikk

I Forslaget spiller vår kirkes tilhørighet til det verdensvide økumeniske kirkefelleskap en større rolle enn i tidligere gudstjenesteordninger.

Kommer denne tilhørighet tydeligere fram i Forslaget enn i den nåværende gudstjenesteboken?

Hvis JA: På hvilken måte?

- Nei. Som anført under punkt 100 c. går det sterke individfokuset i Forslaget på bekostning av tilhørigheten til den verdensvide kirke. Denne tilhørigheten handler ikke om "utblikk", men om kirkens (inkl. Den norske kirkes) og lokalmenighetens vesen. Det er få referanser til dette i materialet.
- Det er imidlertid positivt at forslaget i noen grad gjenspeiler økumeniske utviklingstrekk på liturgiområdet fra de senere tiår. Ikke minst gjelder det nattverdliturgien, hvor nattverdbønnen nå fremtrer som en helhet, hvor innstiftelsesordene utgjør en integrert del, og hvor epiklesen er med konsekvent.
- Den kristne gudstjeneste er grunnleggende økumenisk. Men det innebærer også at det er legitimt – ut fra prinsippet om "mutual accountability" – å ivareta gudstjenstlige elementer som er viktige i ens egen tradisjon. For lutheranere gjelder det bl.a. prekenens rolle.
- Det kunne forøvrig vært ønskelig med enda tettere kontakt med det som er kommet frem i rapporter fra senere års internasjonale bilaterale samtaler. Teologisk nemnd har bl.a. uttalt seg positivt om betydningen av den luthersk-ortodokse dialogen for norsk gudstjenesteliv. I det perspektivet kunne det for eksempel vært naturlig å innføre muligheten for bruk av salve/olje under korstegningen ved dåp.
- Forøvrig vises det til det som er skrevet om "Økumenikk og enhet" nr. 1 under punkt 130.

112. Kirkerommet/ alteret

Forslaget gir bestemte føringer når det gjelder bruken av kirkerommet, se kap 5-6 i Liturgiboka.

a. I hvilken grad bidrar Forslaget til at de fysiske hindringene i kirkerommet elimineres, og flere gis muligheter til aktiv deltakelse?

Utviklingen i retning av mer fleksibel bruk av kirkerommet har pågått i Dnk gjennom lengre tid. Dette er en positiv utvikling, og Forslaget føyer seg godt inn i den.

Å samles omkring alteret slik at liturgen gjør tjeneste vendt mot menigheten (versus populum), er i pakt med gammel, liturgisk tradisjon. Denne ordningen er også anbefalt i vår nåværende gudstjenestebok, men bare gjennomført i begrenset grad.

b. Deler dere Forslagets grunnleggende anliggende når det gjelder plassering av alteret?

Ja, her plasserer Forslaget seg helt i tråd med det som har vært utviklingen i den nyere liturgiske bevegelse etter Det annet Vatikankonsil (1962-1965). Det er positivt. (Det er også positivt at det ikke står noe om at liturgen(e) skal vende seg rundt mellom forsakelsen og trosbekjennelsen.) Det vises her til det som er skrevet om "Felleskap og det hellige rommet" nr. 2 i punkt 130.

I Forslaget forutsettes det et eget anretningsbord der brødet og vinen settes før gudstjenesten begynner. Menigheten velger selv hvor det passer best å plassere anretningsbordet. I nye kirker med frittstående alter kan det gamle veggfaste alteret tjene som anretningsbord. Se Liturgiboka s 29, 39 og 51f.bm / s 28, 38 og 50f nn.

c. Er dere enige i det som står om bruk og plassering av anretningsbord? JA/NEI
Gi eventuelle kommentarer.

Ja.

Forslaget anbefaler at fat og beger (disk og kalk) plasseres på alteret under forberedelsen av måltidet, se Liturgiboka, s 50-52bm/ s49-51nn.

d. Er dere enige i dette?

JA/NEI

Ja. Dette er viktig for å markere at nattverdmåltidet forberedes på et visst punkt i gudstjenesten.

Hvis JA Tekstfelt
Hvis NEI Tekstfelt

113. Liturgens plassering

Forslaget åpner for større bruk av medliturger, se Liturgiboka s 23bm/s 22nn.

a. Vurderer dere dette som et viktig prinsipp?

I liten grad – i noen grad – i stor grad – ikke tatt stilling

I noen grad. Medliturger kan berike gudstjenesten på en god måte dersom deres roller er tydelig definerte, d.v.s. at de ikke bare er med "for å dele på oppgavene" og skape variasjon. (Til dette se også punkt 106 a.)

I Forslaget understrekes det at den som til en hver tid utfører en liturgisk oppgave, skal ha fokus. Dette forutsetter at liturgen ikke blir stående ved alteret mens andre leser tekster, leder forbønn etc., se Liturgiboka s 28bm/ s 27nn.

b. Anser dere dette som en viktig anliggende?

I liten grad – i noen grad – i stor grad – ikke tatt stilling

Dette er et viktig anliggende i rollefordelingen og dynamikken i gudstjenesten.

GUDSTJENESTENS HOVEDDELER

114. Samlingsdel - struktur og innhold

I Forslaget forstås innledningsdelen som *samling*. Samlingen skal på best mulig måte ivareta en bevegelse fra de mange forskjellige *jeg* til et samlende *vi*, se Liturgiboka s 37bm/ 36nn.

a. Er dere enige i dette anliggendet?

Ja.

b. Var samlingsdelen med på å tydeliggjøre dette anliggendet?

Ja.

Strukturen er endret, ved at syndsbekjennelsen er flyttet og knyttet til forbønnsdelen. Kollektbønnen i sin nåværende utgave er tatt bort, selv om elementer fra den tradisjonelle kollektbønnen i noen grad fanges opp i samlingsbønnen. Noen av samlingsbønnene har dessuten syndserkjennelse og syndsbekjennelse med i motivkretsen. Se Liturgiboka s 40 og 46bm / 39 og 45nn.

Samplingsdelens nye struktur: Forberedelse. Inngangssalme. Inngangssord. Samplingsbønn. Kyrie. Gloria.

c. Er dere enige i hvordan Forslaget har løst behovet for bønn i gudstjenestens samlingsdel?

Nei

MKR er enig i mesteparten av Forslagets samlingsdel. Men i forhold til spørsmålet om syndsbekjennelse ønsker MKR at samlingsbønnene på en tydeligere måte ivaretar denne funksjonen enn det som Forslaget legger opp til. Vi viser her til punkt 130 og det som er skrevet om "Synd og menneskesyn" i nr. 4. Når det gjelder kollektbønnen, er det gode økumeniske grunner til å ivareta tradisjonen med en bønn for dagen, uten nødvendigvis å videreføre ordlyden i dagens kollektbønner. En bønn for dagen kan med fordel danne første ledd i forbønnen. Den kan utformes etter et visst gjenkjennelig mønster, og formuleres innholdsmessig som en oppfølging i tro og liv av dagens hovedbudskap (i tekster og preken).

d. Gir dere tilslutning til forslaget samlingsdel?

Hvis JA: Gi eventuelt en begrunnelse for svaret. Tekstfelt

Hvis NEI: Gi eventuelt en begrunnelse for svaret.

Ja. MKR gir sin tilslutning til Forslagets samlingsdel med forbehold om at samlingsbønnene endres i tråd med kommentarene i punkt c.

115. Plassering av dåpsliturgien i hovedgudstjenesten

Dåpsliturgien er en egen ordning som både kan forrettes som selvstendig dåpsgudstjeneste og som en del av hovedgudstjenesten. I hovedgudstjenesten er dåpen plassert etter Gloria eller etter Kyrie.

Hvilken plassering vurderes som best egnet?

- Etter Gloria – gi evt kommentar
- Etter Kyrie – gi evt kommentar
- Annet – gi evt kommentar

Når dåp skal feires i hovedgudstjenesten, bør den komme etter Gloria.
MKR anser det som viktig at dåp normalt forrettes som en del av hovedgudstjenesten.
MKR vurderer imidlertid muligheten for egne dåpsgudstjenester positivt for menigheter hvor det er stor tilgang på dåpskandidater. Slike gudstjenester kan med fordel holdes som søndagens hovedgudstjeneste, og det bør lages en egen ny ordning for dette.

116. Ordets del – struktur og innhold

Ordets del har fått ny struktur. Tekstlesningene har fått en fast rekkefølge uavhengig av hvilken tekst som særlig vektlegges under prekenen. Det er innført en ny dagens salme/poetisk tekst, halleluja eller kort salme som er knyttet til evangelielestningen, og trosbekjennelsen er flyttet til etter prekenen. Menigheten sitter under de to første lesningene.

a. Er dere i hovedsak enige i disse endringene?

Hvis NEI, gi eventuelt en begrunnelse:

- MKR støtter i hovedsak Forslagets endringer i Ordets del, men ønsker at det som hovedregel skal inngå en salme mellom prekenen og trosbekjennelsen. Dette er en innarbeidet plassering i andre kirker, og begynner også å bli en innarbeidet plassering i flere menigheter i Dnk. I forhold til Forslaget er MKR kritisk til at salmen etter prekenen foreslås tatt ut. Det vil skape en uheldig tett kobling mellom preken og trosbekjennelsen.
- Vi viser her til punkt 130 og det som er skrevet om "Plassering av prekentekst og trosbekjennelse" i nr.6

Forslaget legger til rette for at *antallet lesninger* i gudstjenesten i visse tilfeller kan variere mellom en og tre, jf Liturgiboka s 41bm/ 40nn.

c. Er dere enige i fleksibiliteten i antall lesninger?

JA, men det forutsetter at man opererer med flere typer gudstjenester (utskrevne ordninger). Det er ikke ønskelig med fleksibilitet i antall lesninger i høymessen.

Gi eventuelt en begrunnelse Tekstfelt om antallet lesninger:

I nåværende gudstjenesteordning annonseres alle lesninger med " La oss høre Herrens Ord. Akklamasjon: Gud være lovet. Halleluja. Deretter: Det står skrevet hos / i...i det ...kapitlet. I Forslaget legges det opp til endret innledning til lesningene:

"Den første/ andre lesning er fra...".

" slik står det skrevet i evangeliet etter"

c. Gir dere deres tilslutning til dette forslaget?

Ja.

Hvis nei: Angi gjerne den annonsering av tekstene dere mener er å foretrekke.

Gudstjenesteordningen avsluttes alle lesninger med " slik lyder Herrens ord".

I Forslaget legges det opp til endret avslutning av lesningene:
"Slik lyder første/ andre lesning". "Slik lyder det hellige evangelium.."

d. Er dere enig i denne endringen?

Nei for første og andre lesning. Ja for evangeliet.

Hvis NEI, gi eventuell en begrunnelse for svaret:

I stedet for første/andre lesning anbefales "Slik lyder Bibelens ord."

I Forslaget er "Halleluja" – leddet flyttet til evangelielelesningen. Evangeliet er innrammet av et sangledd, enten et halleluja eller en kort salme.

e. Er dere enige i denne endringen?

Ja

I Forslaget gis det anledning til å benytte prosesjon i tilknytning til evangelielelesningen.

f. Er dere enige i dette?

Ja

Gi eventuelt en kommentar for e. og f.

[Vil MKR ha en begrunnelse for dette? Økumenisk?]

117. Bibelsk salme / Dagens salme

Salmen mellom tekstene (den tidligere hovedsalmen) er tatt bort, og erstattet med bibelsk salme/ dagens salme. Poenget er at tekstene skal leses i størst mulig sammenheng, for å oppnå en større konsentrasjon om Ordet.

a. Er dette en endring som dere støtter?

JA. Generelt mener MKR at det er viktig at ikke salmesangen svekkes i den nye gudstjenesteordningen. Men å endre en ordinær salme til en bibelsk salme vil ikke være en svekking av salmesangen i gudstjenesten. Tvert imot vil det være en berikende variasjon både i bibelsk og økumenisk perspektiv. Det er likevel klokt, som det fremgår i Forslaget, å gi mulighet for fritt valg av salme. Det bør ikke gis mulighet for å lese bibelsk salme, kun synge.

Begrunn svaret, eventuelt ut fra erfaringer i utprøvingen.

b. Er dere enige i det som sies om bruk av Dagens salme?

Ja.

Tekstfelt om Bibelsk salme/ dagens salme

118. Prekentekest

I nåværende liturgi foreskrives evangelieteksten som prekentekest, dersom ikke annet er bestemt, se spørsmål c.

a. Skal denne ordningen beholdes?

Ja.

Forslaget legger opp til at evangelielesningen skjer fra lesepulten eller fra midtgangen, de to første tekstlesningene fra lesepult som nåværende ordning. Dette innebærer at man i større grad kan trekke inn også de andre tekstene i prekenen.

b. Er dette en endring dere støtter?

Ja

I nåværende liturgi er det en ordning som ved noen søndager utpeker en annen av søndagens tekster (eller en tilleggstekst) som prekentekest, ordningen med *særskilte prekentekester*.

c. Mener dere denne ordningen bør videreføres?

Ja.

Ordningen bør avvikes: Tekstfelt

119. Trobekjennelsen

Trosbekjennelsen er i Forslaget fast plassert etter prekenen, dersom det ikke er dåp.

Deler dere Forslagets oppfatning om trosbekjennelsens plassering? JA/ NEI / ikke tatt stilling
Hvis nei, gi gjerne en begrunnet kommentar om alternativ plassering.

- Det vises til punkt 116 a og til det som er skrevet om "Plassering av prekentekest og trosbekjennelse" nr.6 i punkt 130.
.: Ja, etter prekenen, men med en salme i mellom. Salmen blir det umiddelbare svaret på forkynnelsen, og trosbekjennelsen sammenfatter hele orddelen.

120. Forbønn – struktur og innhold – syndsbekjennelsens plassering

Forbønnsdelens struktur er forskjellig fra dagens ordning, blant annet ved at kunngjøringsleddet er flyttet. Kunngjøringsleddet er ivaretatt dels ved informasjonen i Forberedelsen, dels ved en anbefaling om at kunngjøringene skrives på gudstjenesteprogram, kunngjøringslapp etc. Se Liturgiboka s 38bm / 37nn.

a. Er dette en vektlegging som dere støtter?

Viktig at det gis mulighet til utvidede kunngjøringer forut for gudstjenesten

Hvis JA; gi en eventuell kommentar.

Gode begrunnelser er gitt i Forslaget.

Hvis NEI; gi en eventuell kommentar. Tekstfelt

Forslaget legger opp til at syndsbekjennelsen er knyttet til forbønnen i likhet med nåværende ordning for familiegudstjeneste. I de ulike forslag til syndsbekjennelser vektlegges den kollektive synd i større grad enn tidligere.

a. Er dette en vektlegging som dere støtter?

Ja.

Hvis JA; gi en eventuell kommentar. Tekstfelt

- MKR vil understreke at nettopp i vår tid er det viktig å bekjenne kollektiv synd. Men også kollektiv synd er en moralsk kategori, og det må derfor vises til det som er skrevet om synd og menneskesyn i pk.130 nr.4.
- MKR vil imidlertid understreke viktigheten av å beholde en syndserkjennende og selvransakende bønn i begynnelsen av gudstjenesten. Dette utelukker imidlertid ikke at man kan ha slike bønnen også andre steder i gudstjenesten, jf. utdypningen i pk.130 nr.4

Hvis NEI; gi en eventuell kommentar. Tekstfelt

Syndsbekjennelsens plassering er foreslått endret. Den skal normalt komme i forkant av forbønnen.

b. Støtter dere Forslagets plassering av syndsbekjennelsen i tilknytning til forbønnen?

Nei.

c. Bør Forslagets plassering av syndsbekjennelsen etableres som en fast ordning i vår kirke?

Nei.

d. Bør syndsbekjennelsen beholde sin nåværende plassering i starten av gudstjenesten?

JA, som en del av samlingsbønnen.

e. Bør syndsbekjennelsens plassering, i samlingsdelen eller i forkant av forbønnen, fastlegges i den lokale grunnordning?

Det bør være én hovedordning, men med mulighet for variasjon ved ulike typer gudstjenester.

121. Bruk av løftesord

Liturgen kan lese et *løftesord* etter syndsbekjennelsen, som er å forstå som et utsagn om nåde og tilgivelse, se Liturgiboka s 46bm/ 45nn. Se alternative løftesord Liturgiboka s 106bm /s 104nn.

f. Skal bruken av løftesord være en fast eller valgfri ordning?

Valgfri. Fint at det ikke foreslås absolusjon. Godt kompromiss.

Tekstfelt for løftesord med lite egnet ordlyd

Tekstfelt for løftesord som savnes

122. Forbønn som menighetens oppgave

Forslagets forbønnsdel forsterker tendenser fra Gudstjenesteboken 1977 ved at frivillige menighetsmedlemmer kan involveres. Forslaget gir anbefalinger om at forbønnen skal være langt mer lokalt basert og forberedt.

a. Er dere enige i dette prinsippet?

Ja.

Forbønnsdelen er tenkt som en menighetsoppgave, og at presten utformer forbønnen i samarbeid med andre medliturger, s Liturgiboka s 44 + 82bm / s43 + 80nn.

b. Er dere enige i dette prinsippet?

Ja, som et veiledende prinsipp. Men det må også aksepteres dersom presten leilighetsvis utformer forbønnen alene. Det bør også kunne være en løsning at det samarbeides om forbønnenes form og innhold for en periode ad gangen, og at prest (eller diakon) gis som oppgave å formulere bønneleddene til den enkelte søndag.

Hvis NEI, tekstfelt

c. Mener dere at Forslaget gir et godt eller dårlig utgangspunkt for lokal utforming av forbønner?

veldig dårlig – dårlig – både/og – ganske godt – veldig godt

Veldig godt

d. Har dere kommentarer til de ferdig utarbeidede forslag til forbønner, vedr utforming, antall alternativer etc? JA/NEI. Hvis JA,

[Det bør MKR antakelig ha. Oppgaven gjenstår]

e. Har dere kommentarer til de ferdig utarbeidede forslag til forbønner, vedr teologisk innhold, språkbruk i bønnene, utvalg av tema etc? JA/NEI. Hvis JA,

[Det bør antakelig MKR også ha. Spesielt viktig for MKR at KISP og KUI-temaer inkluderes i forbønnene.]

f. Er de tekstlige variantene av forbønnsvar tilfredsstillende? JA/NEI
Tekstfelt

Ja.

123. Nattverden - struktur og innhold

Forslaget presenterer nattverden som en fast og sentral del av menighetens hovedgudstjeneste. Nattverden forberedes ved at frembæring av offergavene og dekking av alteret foreslås som en fast ordning. Ved denne ordningen synliggjøres det at nattverden har karakter av minnemåltid, fellesskapsmåltid og festmåltid.

a. Er dere enige i at nattverdfeiringen skal være en fast del av menighetens hovedgudstjeneste? JA/ NEI / Ikke tatt stilling.

Nei, med mindre hovedgudstjeneste er å forstå som høymesse eller en annen form av messe.

b. Er dere enige i at nattverdfeiringen alltid skal finne sted innenfor den enhetlige strukturelle ramme (ordo), dvs i rekkefølgen: Samling. Ordet. **Forbønn**. Nattverd. Sendelse.

Ja. I forhold til forståelsen av ordo er det generelt problematisk at nattverden er utstyrt med stjerne, og dermed er valgfri i rammen av hovedgudstjenesten. Dette viser det problematiske ved at det bare foreslås én gudstjenesteform ("hovedgudstjenesten").

I vektleggingen av nattverden som måltid, legger Forslaget betydelig større vekt på forberedelsen av måltidet enn i dag.

c. Er dere enige i vektleggingen av forberedelsen som ligger i forslaget? JA/NEI

Ja.

Når det gjelder epiklesens plassering er høringsutvalget delt. Noen ønsker å ha den før innsittelsesordene, andre etter.

Forslaget foreskriver forøvrig en praksis med etterkonsekrasjon. Dette har det vært ulik praksis for, og ulike oppfatninger om, i vår kirke. MKR støtter en enhetlig praksis på dette feltet, i tråd med forslaget. Det har ikke med magi å gjøre, men en klargjøring av at elementene som skal brukes i nattverden er satt tydelig frem for formålet (og ikke bare oppbevares i en boks, om enn plassert på alteret) skal være tilstede når nattverdmåltidet innstiftes. Prester bør imidlertid oppfordres til – om mulig – å unngå at dette blir nødvendig, ved å sørge for å konsekre tilstrekkelig i utgangspunktet. Det bør samtidig oppmuntres til at resterende brød og vin som er konsekret også blir konsumert, for å unngå usikkerhet om hvordan vår kirke behandler det som i kirkens tro er gitt menigheten som Jesu kropp og Jesu blod. Gjenværende vin kan, etter gammel skikk hos oss, også helles på vigslet jord.

124. Nattverdbønner

Det er mulig å variere mellom åtte ulike nattverdbønner med ulik lengde og innhold i hovedgudstjenesten.

a. Er dette en god ordning med så mange valgmuligheter? JA/NEI / ikke tatt stilling

Ja.

b. Mener dere at Forslagets utvalg av nattverdbønner er tilfredsstillende? JA/NEI/ ikke tatt stilling.

Ja.

De 5 nattverdbønnene (A, E, F, G og H) som skal kombineres med kirkeårsbestemte prefasjoner bør settes opp samlet og på en slik måte at det klart fremgår at de er ment å bygges sammen med kirkeårets ulike prefasjoner.

Hvis NEI: Tekstfelt.

c. Er det temaer dere ønsker sterkere / svakere fokusert i nattverdbønnene?

Sterkere. Det er viktig at epiklesen blir klar og tydelig. I alle nattverdbønnene bør epiklesen lyde: "Send din Ånd over oss og disse dine gaver..." i tråd med nåværende ordning II,2 for Nattverd gudstjeneste utenom høymessen, og i tråd med veiledningen til egenformulert nattverdbønn, alternativ H.

d. Gi eventuelt en teologisk vurdering av nattverdbønnene. Tekstfelter

A ----

B Dette alternativet er teologisk uklart. Formuleringen at Jesus "endte sitt liv ved å strekke ut sine hender på korsets tre" sier for lite. Og den påfølgende formuleringen at "Slik utslettet han døden..." sier for mye tatt i betraktning menneskers livsvilkår i verden.

C ---

D ---

E ---

F ---

G Det er for mye å si at Jesu død "gjør synden maktesløs". Seieren over synden er et eskatologisk motiv som bare delvis er virkeliggjort i tiden, jfr. simul iustus et peccator... Ordet "miskunn" bør forøvrig byttes ut med "barmhjertighet".

H Det bør understrekes at egenformulert nattverdbønn bare skal benyttes unntaksvis.

e. Gi eventuelle synspunkter mht språket i nattverdbønnene.

Språket er gjennomgående godt i nattverdmaterialet. Men MKR har følgende kommentarer:

1. I prefasjonene er betegnelsen "Faderen" blitt borte. Dette er forståelig ut fra ønsket om et mest mulig kjønnsnøytralt språk, men fører til en uklar trinitetsteologi (se punkt 110 c). Når man bare taler om "Gud", er det ikke uten videre klart at man henvender seg til den første person i guddommen.

2. I utdelingsordene er "dette er..." forsvunnet som alternativ, noe som kan oppfattes som en svekkelse av tanken om realpresensen. "Dette er..." gjengir dessuten ordlyden i verba. MKR mener dette bør beholdes som et alternativ. – dette punktet flyttes til punkt 126

3. Alle prefasjonene avsluttes med nevning av Guds menighet i himmelen og på jorden. Her kan med fordel ett eller to alternativer variere med ”sammen med de troende på alle steder og til alle tider”.

125. Fredshilsen

Ordning med Fredshilsen er kjent fra Familiemessen, og i Forslaget presentert som fast ordning. Denne er to-delt, der første del er en ord-hilsen og obligatorisk ledd, men andre del består av ord og handling og valgfritt ledd.

a. Er dere enige i ordningen slik den er presentert? JA/NEI/ DELVIS / Ikke tatt stilling

Ja.

126. Utdeling

I nåværende gudstjenesteordning gjelder følgende regelverk vedr intinksjon, fastsatt av Kirkerådet 1995: *Ved særskilte anledninger – fortrinnsvis ved store alterganger – kan en benytte dypning / intinksjon. Dette kan skje ved såkalte stasjoner.*

I Forslaget anbefales det at en kan bruke flere utdelingsmåter. Den ene måten er intinksjon: Utdelerne går ned i kirkerommet og menigheten går frem og mottar sakramentet ved å dyppe brødet i vinen. Utdelingen kan også skje ved alterringen, ved at nattverd gjestene kneler ved denne, se Liturgiboka s 54 bm/ s53nn.

a. Er dere enige i denne anbefalingen? JA/NEI/ Ikke tatt stilling

Ja.

b. Bør intinksjon ikke lenger forbeholdes store alterganger, men likestilles med bruk av særkalk ved distribusjon av vin? JA/NEI / Ikke tatt stilling.

Ja.

Gi eventuell kommentar:

Det bør gis veiledning om når de forskjellige formene er hensiktsmessig. Det er uklart om utdeling er ment å kunne skje både knelende (ved nattverdringen) og ambulerende i samme gudstjeneste. Dette bør klarlegges. MKR har ikke noe spesielt syn her. Det samme gjelder eventuell bruk av nattverdringen til meditasjon dersom utdelingen skjer stående.

127. Forvaltning

Forslaget viderefører dagens ordning med at menighetsrådet bestemmer hva slags altervin som skal brukes, og det gjøres klart at menighetsrådet også bestemmer om det skal brukes oblat eller vanlig gjæret brød.

a. Er dere enige i dette? JA/NEI / Ikke tatt stilling

Ja.

Forslaget forutsetter dagens ordning vedr liturgens ansvarsforhold ved nattverdforvaltning, og anbefaler at liturgen forbereder måltidet og foretar utdelingen av brød og vin sammen med andre representanter for menigheten, se Liturgiboka s50bm / s49nn.

Er Forslagets fremstilling tilfredsstillende? JA/ NEI/ Ikke tatt stilling

Ja. Det må imidlertid framgå klart av liturgiene at nattverden ledes av en ordinert prest, selv om flere personer deltar i forberedelsen og som medvirkende.

Forslaget viderefører dagens ordning med at nattverden er åpen for alle døpte uten aldersgrense, fastsatt av Kirkemøtet 1993. Forslaget forutsetter regelen om veiledning av barn før nattverden; det understreker barns naturlig rett til nattverd.

b. Er Forslagets fremstilling tilfredsstillende? JA/NEI/ Ikke tatt stilling

Ja.

Mener dere at Forslagets fremstilling av nattverdliturgien som helhet gir et godt bilde av hvordan vi som luthersk kirke lærer om nattverden? JA/NEI / ikke tatt stilling

Ja. Det bør imidlertid tas inn som et alternativ for utdelingsordene å si "Dette er..."

128. Sendelse – struktur og innhold

Den aronittiske velsignelse (Herren velsigne deg og bevare deg... se Liturgiboka s 89bm / s87nn) fastholdes som normalordning på søndagens hovedgudstjeneste.

Er dere enige i dette? JA/NEI / Ikke tatt stilling til

Ja.

129. Liturgi og bibelspråk – liturgisk språkbruk

Mange av de liturgiske tekstene inneholder bibeltekst. Samtidig med gudstjenestereformen arbeider Den Norske Bibelselskap med ny bibeloversettelse. Reformens intensjon er å følge denne nye oversettelsen. Dette innebærer endringer i følgende ledd:

Kyrie bokmål

Fra: Kyrie eleison, Gud Fader/ Herre Krist/ Hellig Ånd, miskunne deg

Til : Kyrie eleison, Gud Fader/ Herre Krist/ Hellig Ånd, *forbarme deg*

Eller

Til : Kyrie eleison, Gud Fader/ Herre Krist/ Hellig Ånd, *forbarme deg over oss*

a. Bør liturgien følge bibeloversettelsen på dette punkt? ? JA/ NEI

Ja.

Gloria bokmål

Fra:

Ære være Gud.....og fred på jorden blant mennesker som har Guds velbehag.

til

Ære være Gud....og fred på jorden blant mennesker som *Gud har glede i.*

b. Bør liturgien følge bibeloversettelsen på dette punkt? JA/NEI, Hvis NEI, tekstfelt

Fader vår

Bibelselskapet har oversatt Fader vår på nytt. De har gått bort fra begrepet "Fader" til Begrepet "Far". Matt 6: 9 ff.

c. Bør 'Fader vår' (den nåværende ordning) og 'Vår Far' (Bibelselskapets nye oversettelse) være likestilte språklige varianter av den samme bønne? JA/NEI / Ikke tatt stilling

Hvis NEI, skal Fader Vår ha forrang?

Hvis NEI, skal Vår Far ha forrang?

Sanctus

Fra:

Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot, all jorden er full av hans herlighet. Hosianna i det høyeste. Velsignet være han som kommer i Herrens navn. Hosianna i det høyeste.

Til:

Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot, all jorden er full av *din* herlighet. Hosianna i det høyeste. Velsignet være han som kommer i Herrens navn. Hosianna i det høyeste.

d. Bør liturgien følge bibeloversettelsen på dette punkt? JA/NEI, Hvis NEI, tekstfelt

Agnus dei

Ordlyden i "Agnus dei" er i tråd med praksis i flere av våre søsterkirker endret fra "bar" til "bærer". Begrunnelsen er to delt:

1. Bibelteksten (NT 2005: "Du som bærer bort verdens synd"),
2. Teologisk forståelse av gudstjenesten som en nåtidig hendelse, der Kristus er nærværende og bærer bort våre synder.

e. Er dere enige i denne endringen? JA/NEI.

Ja. Agnus Dei er i prinsippet et frivillig ledd i nattverdliturgien, som enten kan utelates eller erstattes av et annet hymnisk ledd. MKR støtter imidlertid at dette fortsatt skal være et fast ledd i Den norske kirkes nattverdfeiring. MKR støtter også forslaget om presensformen "bærer". Dette er den vanlige økumeniske formen og gjengir også verbformen i det bibelstedet som ligger til grunn (Joh 1,29). Et poeng med fortidsformen har vært å markere avstand til tradisjonell katolsk messeofferlære. Katolsk-luthersk dialog om nattverdteologien har imidlertid ført til en avklaring av at det på dette punkt ikke lenger eksisterer grunnleggende forskjeller mellom katolsk og luthersk nattverdforståelse.

Legeme / kropp

Forslaget følger Bibelselskapets oversettelse mht innstiftelsesordene. Der er begrepet "legeme" erstattet med begrepet "kropp".

f. Er dere enige i denne endringen? JA/ NEI / ikke tatt stilling

Ja. Men viktig at det blir konsekvent ordbruk i hele nattverden.

Kalk / beger

I innstiftelsesordene er det gjort følgende endring:

Fra:

Likeså tok han kalken etter måltidet

Til:

Likeså tok han begeret etter måltidet

g. Er dere enige i disse endringene? JA/NEI

Ja.

Disk / fat

I rubrikkene ved forberedelsen av nattverdmåltidet er det gjort følgende endring:

Fra: Liturgen legger brød på disken.....

Til: Brødet legges på *fatet*.

h. Er dere enige i disse endringene? JA/NEI

Ja.

Dåpsbefalingen, se høringsspørsmålene for dåpsliturgi

130. Sammendrag

Reformens hovedanliggende har vært å legge til rette for en gudstjenestefeiring med en teologisk motivkrets som er rikere enn hva som er tilfelle i den nåværende gudstjenesteboken. I det følgende kan det gis teologiske kommentarer:

[Her føyer vi inn følgende notat med generelle og grunnleggende bemerkninger til hele reformen]:

Notat fra Mellomkirkelig råd (MKR) i tilknytning til høringssvaret om gudstjenestereformen

I forbindelse med høringen om gudstjenestereformen ønsker MKR å gi nærmere kommentarer til noen av de sakene som er tatt opp i høringssvaret.

1. Økumenikk og enhet

MKR registrerer med stor tilfredshet at ulike økumeniske begrunnelser og momenter vektlegges i høringsdokumentet, og særlig i grunnlagsdokumentet. De mange økumeniske referansene reiser imidlertid en del problemstillinger. Blant annet etterlyser vi klarere prinsipper og kriterier for hvem man ønsker å sammenlikne seg med. Det finnes svært mange forskjellige kirker og liturgiske og gudstjenstlige tradisjoner. Den norske kirkes konfesjonelle tilhørighet, internasjonale engasjement og inngåtte kirkesamarbeidsavtaler tilsier at det er mer saksvarende å sammenligne seg med noen framfor andre.

En del generaliseringer og manglende kildehenvisninger i forslaget Høringsdokument gjør de økumeniske premissene mindre etterprøvbare og nyttige enn de kunne ha vært, siden økumeniske og historiske tilnærminger alltid må avveies mot systematiske og konfesjonelle anliggender av hva som skal være normativt for en liturgisk ordning.

MKR vil understreke at vår kirkes lutherske identitet nettopp innebærer å være økumenisk. Kirkelig enhet utfolder seg både som kontinuitet i historien og som enhet i forhold til andre kirkesamfunn. I tillegg samspiller den med samtidskontekster og med nye erfaringer.

En økumenisk orientert liturgi vil også måtte søke ut mot ”det fremmede”. Dette kan dreie seg om alt fra integreringstematikk til hvordan man omtaler andre religioner, konfesjoner eller samfunnet. Enhetsidealet viser i denne sammenheng til et tett fellesskap uten grenser mot omverdenen – et fellesskap som ikke konstitueres av grenser, men av et sentrum. Å få gjenspeilet dette i det liturgiske språket er et kunststykke, men også en nødvendighet.

Forslaget gir inntrykk av å være basert på en tenkning langs disse linjene. Men hvordan dialektikken mellom tradisjon og kontekstualitet legges best til rette for i gudstjenesteordninger, fortjener mer drøfting og større nyansering i det prinsipielle materialet.

Det kirkelig embete er i vår kirke ment å ivareta enheten i gudstjenesten, og dermed i menigheten på en særskilt måte. Høringsdokumentet gir inntrykk av at flest mulig personer fra det lokale mangfoldet skal være synlig representert og aktive i gudstjenestens forløp. En mulig konsekvens av dette kan bli at omsorg for mangfoldet går på bekostning av fokus og klarhet i liturgien. Gode ønsker om at ingen skal føle seg glemt, tilsidesatt eller nedvurdert kan lett føre til flere diskusjoner og spenninger lokalt enn det som er ønskelig når det gjelder representativitet og synlighet i gudstjenestene.

Et vesentlig luthersk perspektiv på gudstjenesten, forankret i *Confessio Augustana*, er at menighetens mangfoldighet, ved hjelp av liturgien skal bli ett ved ordet og sakramentene. Nettopp i en tid med betydelig pluralisering i samfunnet er dette en viktig sak å ivareta. Det kirkelige embete er ment å avhjelpe kirken fra byrden med å representere det mange lokale interesser og grupper, for at enheten kan være mest mulig forankret i Kristi nærvær ved nådemidlene. Menigheten gir derfor visse personer, som vigsles til formålet, et mandat til den offentlige gudstjenesteleidelse. Den tjenesten utøves på alles vegne, med de midler som i prinsippet hører alle til. Luther brukte aldri tanken om det allmenne prestedømme til å relativisere betydningen av at noen velges særskilt til tjenesten med ord og sakrament i menighetens ordinære, offentlige gudstjenesteliv.

2. Fellesskapet og det hellige rommet

MKR stiller seg positivt til reformens engasjement for styrket menighetsdeltakelse i gudstjenestelivet. Det er derfor viktig at gudstjenesten ikke får karakter av forestilling som kan passivisere og gå på bekostning av dens fellesskapskarakter. Samtidig er det viktig at betoningen av *fellesskapet* som åndelig virkelighet ikke fremheves ensidig på bekostning av synet for *det hellige rommet*. En kan for tiden se motreaksjoner mot de senere årtiers sterke fokusering på det sosiale fellesskapet i gudstjenestesammenheng. Kirkerommets karakter som hellig rom betones nå i større grad. MKR registrerer, og støtter, det som er anført om alteret i høringsdokumentet (s. 28f.) Det er imidlertid viktig at gudstjenesten utformes på en måte som samspiller med kirkerommet som vigslet rom. Det er viktig å ikke svekke muligheten for opplevelse og tolkning av det hellige som en virkelighet utenfor det menneskelige.

3. Inkludering og stedegenhet

Det bærende idealet i høringsdokumentet er at søndagens gudstjeneste skal være for *alle*. Og med det menes først og fremst alle som bor på stedet, uansett alder, kjønn, etnisitet osv. Dette er et prisverdig program, siden det hører med til den kristne menighets egenart at den er

integrerende i forhold til gitte sosiale forskjeller. Og siden det nettopp er i den gudstjenstlige sammenheng at det som konstituerer den gudgitte enheten i Kristus (d.v.s. nådens midler) forvaltes og deles, er det meget viktig at menighetens gudstjeneste feires på en slik måte at den oppfattes og oppleves som inkluderende. MKR vil i denne sammenheng berømme høringsdokumentets tydelige visjon om et mer inkluderende språk.

Men det er likefullt viktig for MKR å påpeke noen kritiske sider ved høringsdokumentets ideal om inkludering. For det første kan man spørre seg om ikke forslaget i for stor grad baserer seg på en modell om lokalmenigheten som homogen og nasjonalkirken som heterogen. Geografiske lokalmenigheter (parokier) har aldri vært homogene størrelser, verken i Norge eller andre steder, og er det enda mindre i dag enn tidligere.

Forslaget legger opp til at gudstjenesten skal legges opp i forhold til stedegenheten. Dette er en viktig, men vanskelig målsetting. På den ene siden er alle gudstjenester stedeegne på den måten at de feires – stort sett – av mennesker som bor på stedet innenfor et visst område. Historiske, sosiale, geografiske, næringsmessige og kulturelle faktorer er alltid med på å prege på menighets gudstjenesteliv. Og de som har ansvaret i lokalkirken må vise positiv respekt for dette.

Selvsagt er det viktig at arbeidet med lokale gudstjenester tar hensyn til behov og ønsker innenfor forskjellige aldersgrupper, og at diakonale hensyn alltid tas med. MKR vil her særlig understreke behovet for at liturgiprosessene lokalt må være inkluderende også i et flerkulturelt perspektiv. Det bør for eksempel vurderes om menigheten der det ligger til rette for det kan ha egne gudstjenester, eventuelt bønner eller enkeltsanger på andre språk enn norsk i den vanlige gudstjenesten, for på den måten å bære med seg elementer fra det verdensvide kirkefellesskapet.

Men det må samtidig vises forsiktighet med å definere stedegenhet ut fra spesielle former for engasjement, evner eller særinteresser som måtte gjøre seg gjeldende i lokalsamfunnet eller blant de aktive i menigheten. Og ikke minst må det vises tilbakeholdenhet med å tenke at jo mer særskilte ønsker og idealer tas inn i gudstjenesten, jo mer blir gudstjenesten egnet for ”alle”.

Med det mønsteret for kirkegang som har vært konvensjon for de fleste i Norge gjennom alle år (d.v.s. med ujevn frekvens), kan det være grunn til å tro at integreringen kan bli bedre ivaretatt gjennom en viss differensiering i mønsteret av gudstjenester. MKR etterlyser derfor forskjellige, spesifiserte typer gudstjenester i Forslaget, med egne utskrevne ordninger både m.h.t. liturgisk karakter og innenfor kirkeårskalenderen. (Se punkt 7,8 og 9.)

Også innenfor disse ordningene vil det kunne være ulike lokale grunnordninger. På den måten vil det totale gudstjenestemønsteret kunne få større total bredde enn tilfellet vil være med utgangspunkt bare i én for ”hovedgudstjeneste”. At den foreslåtte utskrevne ordningen er nummerert med (I) tyder på at flere var tenkt. At dette imidlertid ikke er gjennomført er en stor svakhet med Forslaget. Lokalmenigheten utfordres dermed til å pakke alle hensyn – som Forslaget selv fokuserer på – inn i én forpliktende, lokal grunnordning. En slik utfordring har vår kirke aldri stått overfor, og gir et snevert og feilaktig inntrykk av hva lokalt gudstjenestearbeid skal handle om.

4. Syndsforståelse og menneskesyn

MKR ser behovet som kommer til uttrykk i høringsdokumentet om å frigjøre seg fra en individualistisk og moralistisk syndsforståelse, og i stedet bidra til at mennesker møtes på en ikke-avvisende og relevant måte i gudstjenesten. Menneskers møter med Gud er vanskelige å sette på en formel, og samlingsbønnene bør reflektere inn livets og gudsforholdets mange fasetter ved både å artikulere livets alvor, menneskets forhold til Gud og gleden over å være skapt.

En delvis mangel av disse aspektene har ført til at mange har oppfattet dagens syndsbejennelse som undertrykkende eller lite relevant, noe som igjen har resultert i et motsetningsforhold mellom å lovprise skaperen og å møte Gud også som et syndig menneske. Dette har vært uheldig. Men en mer nyansert tale om menneskets forhold til Gud bør heller ikke resultere i at den syndsbejennende og selvransakende dimensjonen utelates i begynnelsen av gudstjenesten. Det er ikke ønskelig å gå fra en ytterkant til en annen.

Dagens syndsbejennelse samt noen av de foreslåtte samlingsbønnene i høringsdokumentet synes å gi uttrykk for en syndsforståelse som for ensidig fokuserer på menneskets *gjerninger*. Det er viktig at liturgien gir uttrykk for en syndsforståelse som ikke først og fremst er moralistisk, men som uttrykker en luthersk forståelse av menneskets posisjon i forhold til Gud, på et religiøst og eksistensielt plan. Synd handler ikke (bare) om gjerninger, men om hvordan mennesket har vendt seg bort fra Gud, og denne posisjonen bør kunne uttrykkes eksistensielt treffende og sjelesørgerisk ved inngangen til gudstjenesten. At høringsdokumentet i tillegg legger vekt på å omtale strukturell og kollektiv synd, er positivt.

Et viktig anliggende i vår tradisjonelle høymesseliturgi har vært det som skjer når et menneske trer inn i helligdommen og møter Gud: å ransake seg selv og bekjenne sin synd før en går videre til lovsang og bejennelse. En samlingsbønn som inneholder adekvate ransakelsesmotiver (for eksempel Salme 130), og artikulerer livsalvoret og menneskets posisjon ovenfor Gud, vil på en bedre måte enn det som foreslås i Forslaget motivere og begrunne kyrieropet. MKR vil sterkt anbefale at det utarbeides samlingsbønner i tråd med dette. Det innebærer imidlertid ingen motsetning mot å la syndsbejennende eller selvransakende bønner også få plass i forbønnsdelen senere i gudstjenesten.

5. Trinitarisk gudsforståelse

MKR er tilfreds med at Forslaget legger vekt på å la den trinitariske gudsforståelsen komme til uttrykk i liturgien. Dette er i samsvar med den økumeniske utvikling, og gir rom for et rikere, mer omfattende, og mer dynamisk gudsbilde i gudstjenstlig sammenheng.

Denne saken har også relevans for tilstrebelen av inkluderende språk. MKR slutter seg til tilbakeholdenhet med liturgisk bruk av "Herren" som gudsmetafor. Men når "Faderen" er forsvunnet fra prefasjonene, blir de trinitetsteologiske referansene uklare. Når Forslaget bruker ordet "Gud", er det uklart om det refereres til den treenige Gud eller til den første person i guddommen. Dette er et viktig punkt som må bearbeides grundig i materialet. MKR vil støtte bruk av flere gudsmetaforer, også eksplisitt feminine, i tillegg til det trinitariske Fader, Sønn og Hellig Ånd. Men MKR er kritisk til en konsekvent omtale av Treenigheten gjennom innskrenkende, funksjonstildelende attributter (for eksempel "skaperen, frigjøreren, livgiveren").

MKR stiller seg også positivt til at en epiklesen er kommet inn i nattverdbønnen. Epiklesen er imidlertid formulert forskjellig i de forskjellige alternativene. Åndens gave som en ber om, har ulik "retning", noe som må rettes opp. Bønnen om Den hellige ånd må gjelde både

menigheten og nattverdens elementer (cf. anmerkningen under 124, punkt c.), og bør ikke rettes mot "hele skaperverket". At epiklesebønnen er plassert etter verba må ikke forstås dit hen at epiklesen er det egentlig konstituerende element i nattverdinnstiftelsen. (Limaliturgien har som kjent epiklese både før og etter). Når det gjelder innstiftelsen av nattverden i gudstjenesten, er nattverdbønnen er en helhet. For spesielle tilfeller hvor innstiftelsen må være kort, bør det vurderes – av både trinitetsteologiske og økumeniske grunner – om ikke innstiftelsesordene bør ledsages av en kort epiklese.

6. Plassering av prekentekest og trosbekjennelse

Dersom prekenen ikke skal innledes med lesning av prekentekest er det viktig å unngå at prekenens karakter av tekstutleggelse reduseres. Selv om prekenen kan forholde seg til alle lesetekstene, er det viktig at prekentekest er den som spesielt skal utlegges. MKR er dessuten kritisk til at salmen etter prekenen er tatt ut. Det vil kunne endre prekenens karakter dersom den alltid skal ende ut i en bekjennelse av troen. En slik tett kobling vil kunne oppleves problematisk for både forkynner og menighet. For forkynner vil det være en utfordring i og med at det lett vil legge restriksjoner på prekenens karakter dersom den alltid skal ende direkte ut i en bekjennelse av troen. For menigheten vil det være en utfordring å alltid måtte respondere på prekenen umiddelbart med trosbekjennelsen, fordi dette kan tolkes som en ubetinget tilslutning til prekenens innhold. MKR er av den oppfatning at trosbekjennelsens plassering i noen grad kan være fleksibel, men da med ovennevnte plassering som hovedregel. (Dessuten vil trosbekjennelsen i mange gudstjenester komme under dåpen.)

Vi foreslår derfor at prekenen som normalordning skal etterfølges av – og akklameres ved – en salme eller annen felles sang. Dette vil være i tråd med ordningen i Den amerikanske lutherske kirken (ELCA, 2006) hvor prekenen etterfølges av "Hymn of the day", svarende i sak til den gamle gradualsalmen hos oss. Deretter kan trosbekjennelsen følge. Denne vil da komme etter prekenen, i tråd med økumenisk skikk i dag, men uten å gi et feilaktig inntrykk av at trosbekjennelsen er, eller skal være, en direkte konklusjon på prekenens innhold.

7. De mange valgmulighetene

Gjennom det store stofftilfanget i Forslaget og de mange flere valgmulighetene fremfor dagens liturgiske ordninger styrker erkjennelsen av at hver gudstjeneste må tilrettelegges etter kirkeåret og anledningen. Men det er viktig å være klar over, og ha et realistisk forhold til, hvor mye Forslaget vil kreve av prester, kantorer og andre involverte. På dette stadiet gjør stoffmengde at det er svært krevende å forholde seg til utkastet som en helhet. På grunnlag av de vide rammene som utkastet setter, er det mulig å feire gudstjeneste på svært mange forskjellige måter – både som svært formelle ("høykirkelige"), og mer uformelle ("lavkirkelige") gudstjenester. Et spørsmål som må vurderes er om de mer ordinære gudstjenestene, som ikke utmerker seg i den ene eller den andre retning, får dårligere vilkår, og kommer i økt klemme mellom gudstjenester i ressurssterke menigheter.

Gudstjenestereformen *kan* føre til polariseringer i kirkens gudstjenesteliv, noe MKR vurderer som sterkt uønsket. Store variasjoner kan også vanskeliggjøre mulighetene for *gjenkjennelse*, både når man beveger seg fra en menighet til en annen, og mellom kirkesamfunnene. Som et generelt synspunkt vil derfor MKR hevde at valgmulighetene bør strammes noe inn. Men vi vil også understreke betydningen av at det i tiden som kommer utarbeides utskrevne ordninger for flere gudstjenestetyper hvorav høymessen er én, og hvor alternativene er strammet inn.

8. Ordo, høymesse og flere utskrevne ordninger

Høringsdokumentet legger stor vekt på ordo som generell struktur for alle gudstjenester, men anvender det i en annen betydning enn det som er vanlig i liturgihistorisk sammenheng, hvor begrepet er knyttet til messen (dvs. nattverd-gudstjenesten). MKR vil understreke at gudstjenestens ordo, rett forstått, ikke bare er ”rammeverk”, eller noen faste former, men er overlevering av en levende arv med elementer som er bærere av selve den apostoliske tradisjon.¹

Messen – altså gudstjeneste med nattverd – har en helt sentral plass i den gudstjenstlige overlevering. Liturgisk sett er messen og dens ordning den linjen vi kan følge gjennom hele kirkehistorien. Det er derfor oppsiktsvekkende at forslaget til hovedgudstjeneste på den ene siden legger så stor vekt på ordo med dens fem komponenter, og samtidig setter en stjerne ved nattverden, som betegner at dette er et ledd som ikke nødvendigvis behøver å være med. Forslaget foretar her en manøver som er både liturgisk og økumenisk ugjennomførbar. MKR vil derfor sterkt understreke betydningen av at betegnelsen høymesse beholdes for hovedgudstjeneste med nattverd.

Den brede liturgiske tradisjon omfatter en rekke forskjellige gudstjenester som hver har sin ordning. Innføringen av begrepet ”hovedgudstjeneste” kan tilsløre dette mangfoldet. I tillegg til flere utskrevne ordninger for messe (for høytidsdager, skjærtorsdag, familiemesse, dåpsmesse, thomasmesse osv.) bør det også utarbeides ”ordines” (og tilhørende lokale grunnordninger) for andre gudstjenester, som en videreutvikling av de gjeldende gudstjenestebøkene i vår kirke.

Flere utskrevne ordninger er viktig ut fra reformens eget ønske om økt fleksibilitet, valgfrihet og lokal stedegngjøring. Dersom den foreslåtte ordning for ”hovedgudstjeneste” alltid skal være utgangspunkt og hovedramme, og menigheten så skal vedta én lokal grunnordning knyttet til denne, vil resultatet bli en uønsket innstramning av gudstjenestemønsteret som igjen vil virke kontraproduktivt i forhold til inkluderingen. I tillegg mener MKR at flere utskrevne ordninger vil bidra til en nødvendig sikring av konsistens og kvalitet ved de lokale grunnordningene.

9. Arbeidet med lokal grunnordning

I veiledningen heter det: ”Den lokale gudstjenesten blir til i menighetens fellesskap. Derfor er det nødvendig at hele fellesskapet blir involvert i å skape en lokal gudstjenesteordning. Hver menighet har ansvaret for å sette opp en Lokal grunnordning som styrer gudstjenestelivet i menigheten...” (Liturgi, s. 16). Det henvises her til ”Veiledning til Lokal grunnordning” (Liturgi, s. 58-61).

Det er påfallende - og nokså vanskelig å forstå - at et forslag til fornyelse av gudstjenestelivet med stor vekt på fleksibilitet, legger opp til det som må oppfattes som én grunnordning med en rekke enkeltvedtak bygget inn. Selv om denne grunnordningen skal gjøre det klart hva som skal være fast og hva som kan variere, skal den gjelde for alle (eller de fleste) gudstjenester.

¹ Her er det god grunn til å peke nettopp på den felleskirkelige betydningen tradisjonens ”elementer” er tilkjent, med tilslutning til Det annet Vatikankonsil, i den nyeste rapporten fra den internasjonale katolsk-lutherske dialogkommisjon, The Apostolicity of the Church (2006), og da særlig del 2: ”Apostolic Gospel and Apostolicity of the Church”. Her beskrives den rolle tradisjonselementene har spilt - og spiller - i kirkens liv som bærere av den apostoliske trosoverlevering. Fra luthersk side blir det påpekt at det betydningsfulle ikke bare er disse elementenes tilstedeværelse som sådanne, men også hvordan de er konfigurert i forhold til hverandre, og da spesielt nådemidlenes spesielle betydning innenfor tradisjonens helhetsbilde.

”Den danner grunnlag for det faktiske gudstjenestelivet i hver enkelt menighet, særlig knyttet til menighetens hovedgudstjenester. Den skal ha bestemmelser om hvordan gudstjenesten skal feires, eks. hvor i gudstjenesten dåpen skal komme, hvilke syndsbejnelser som kan lyder, hvilke nattverdordninger man vil ha osv. [...] Gudstjenester ved spesielle dager som konfirmasjonstidens gudstjenester, Bibeldagen, Skaperverkets dag osv. utarbeides også på grunnlag av denne ordningen.” (Liturgi, s. 58).

Listen over saker hvor den lokale grunnordningen skal inneholde vedtak, står i forslaget på s. 60-61, og inneholder 23 enkeltpunkter. 7 av disse punktene har å gjøre med bruken av kirkerommet, handlingers hyppighet og medvirkendes roller, mens de resterende 16 fastsetter normalordninger og retningslinjer for enkeltpunkter hva selve liturgien angår.

Det er særlig disse siste 16 punktene som gjør det vanskelig å forstå hva som ligger i begrepet ”Lokal grunnordning” sett i lys av hovedperspektivet på gudstjenestereformen. En vedtakssamling av denne typen er eksplisitt ment å skulle danne ramme for hele det lokale gudstjenestelivet. Den skal foreligge som et formelt dokument fra menighetens side i biskopens arkiv, og dens forpliktende karakter for prest, kantor og andre ansatte er klart formulert. Her står det også hvordan menigheten skal forholde seg dersom ansatte ikke etterlever ordningen. (Liturgi, s. 60).

Den lokale gudstjenesteordningen beskrives her i formelle og bindende kategorier som lett kan oppfattes å stå i kontrast til de måtene formålet med revisjonen er beskrevet på. Selvsagt begrunnes det hele med at det er menigheten som skal ha den største myndigheten, ikke sentrale bestemmelser. Men faktisk skal grunnordningen inneholde så mange bestemmelser for hele gudstjenestelivet at en må spørre seg om dette egentlig er den beste måten å sørge for god liturgisk orden på. Innføringen av Lokal grunnordning kan virke både innsnevrende og vanskelig for en menighet å komme frem til på en harmonisk måte.

Etter vårt syn vil utfordringene lokalt bli klarere og lettere å forholde seg til – både for menighetene, offentligheten og våre økumeniske partnere – dersom det blir laget flere utskrevne ordninger, med færre stjerner og alternativer enn den nåværende ”Utskrevet ordning I”. (Se ovenstående punkt 8.) Menighetene vil da naturlig bli bedt om å lage en lokal grunnordning for hver av disse. Dette vil gjøre det mulig å anvende en større del av de alternativene som nå foreligger, blant annet musikalsk, og dermed gjøre det lettere for menighetene å arbeide seg frem til et bredt og differensiert mønster hvor alternativer ikke behøve å bli satt opp mot hverandre.

Høringsspørsmålene til

Forslag til endret dåpsliturgi for hovedgudstjenesten for Den norske kirke

131. Bakgrunn

Dåpen er en Guds handling til frelse. Den knytter oss til fellesskapet med Kristus og kirken i livslang etterfølgelse. Men i en liturgi hører også andre motiver med.

Bakgrunnen for å foreslå endringer i dåpsliturgien var ønsket om en rikere liturgi enn den vi har i dag, særlig i forhold til de skapelsesteologiske aspekter. Det har også vært et klart ønske å få med et tydelig uttrykk for takk til Gud for det nye livet. Se Dåpsliturgien s 5.

a. Er dere enige i at de skapelsesteologiske momenter bør styrkes i en ny dåpsliturgi?
Hvis JA:

Ja. Dette er et meget viktig anliggende, og Forslaget bærer tydelig preg av arbeid med dette for øye.

Er dette blitt tilfredsstillende ivaretatt i Forslaget?
Hvis Nei, begrunn svaret: Tekstfelt

Nei. Forslaget trenger mer arbeid på dette området:

- Av de fire inngangssordene under mottakelsen er det bare det første som nevner skapelsen. Dette må endres, slik at alle har en slik referanse. Eventuelt kan en kutte ut de tre siste, siden de ikke tilfører noe vesentlig nytt sammenlignet med det første.
- De tre alternative bønnene under mottakelsen, er alle for summariske til å uttrykke det skapelsesteologiske perspektivet på en god måte i forhold til det sakramentale. "Takk for livet du gir" er en uklar formulering. Alle tre bønnene har lignende iboende uklarheter, og må revideres grundig.
- Skapelsesteologien og forståelsen av mennesket som syndig finnes på forskjellige steder i liturgien. Men der mennesket omtales som skapt, nevnes ikke synden, og der synden nevnes finnes ikke skapelsesmotivet. Det skapelsesteologiske (bekreftelsen) og menneskets posisjon under syndens og dødens vilkår kunne med fordel vært holdt tettere sammen. Dette et klassisk luthersk anliggende.
- Det skapelsesteologiske elementet i omsorgen for barnet er ikke sterkt nok fremme som en del av fadderrollen.

b. Er dere enige i at takken for det nye livet bør komme med i en ny dåpsliturgien?

JA/NEI/ Ikke tatt stilling

Ja. Meget viktig.

Hvis JA:

Er dette blitt tilfredsstillende ivaretatt i Forslaget?

Hvis NEI, Begrunn svaret. Tekstfelt

Ja, med de forbehold som er nevnt vedrørende mottakelsen. Enda sterkere og klarere takk for barnet hadde vært ønskelig. ”Takk for gåva du har gjeve oss” er for eksempel ganske utydelig.

c. Hva slags helhetsvurdering vil dere gi av forslaget, sammenliknet med den nåværende dåpsliturgi? Tekstfelt

- Forslaget er bedre på flere punkter. Takken for barnet og god skapelsesteologi er helt nødvendige forbedringer i vår tid. ”Kirke” er bedre ”troende menighet” osv.

- MKR vil imidlertid sterkt anbefale at dåpsmotivene fra Rom 6 blir gjort klarere til stede i dåpsliturgien, dvs. at dåpen sterkere tenkes som en avbildning av Jesu død og oppstandelse. Dette ville også gi et klarer fokus på selve dåpshandlingen og mindre på vannet som element. Dette er i seg selv ønskelig.

- I vårt nåværende rituale er frelsen i stor grad løsrevet fra skapelsen. Dåpsliturgien framhever en negativ antropologi. Menneskets syndighet bestemmes uten relasjon til skapelse. Denne diskontinuiteten mellom skapelse og frelse ved den nåværende dåpsliturgi er problematisk.

- MKR ber om at det arbeides videre med forslaget for at skapelse, dåpens nødvendighet og dåpens frelse skal komme sakssvarende og relevant til uttrykk i dåpsliturgien som helhet.

132. Dåpsliturgiens struktur

Forslaget har en tydelig struktur, med tre hoveddeler:

Mottakelse

Dåpshandlingen

Livet i dåpen

Hver av disse hoveddelene representerer vesentlige sider ved dåpen.

Er dette en tjenlig og god struktur? JA/NEI/ ikke tatt stilling

Tekstfelt

Ja

133. Mottakelsen

Gjennom fokus på *det skapelsesteologiske momentet* skal liturgien i *mottakelsesdelen* uttrykke takknemligheten til Gud for livet. Samtidig introduserer inngangsordene dåpen som frelseshandling.

a. Mener dere at disse to momentene kommer til uttrykk på en god måte i inngangsordene? JA/NEI / Ikke tatt stilling

Vi viser til det som er anført under Bakgrunn 131 a ,b og c.

Forslaget legger til rette for fire ulikt formulerte inngangordsord.

b. Mener dere at det er en fordel at det finnes ulike alternative inngangordsord? JA/NEI / Ikke tatt stilling

Ikke nødvendigvis en fordel. Det er avhengig av innholdet, se 131 a.

c. Gi en vurdering av inngangordsordenes innholdselementer og språklige bærekraft.

Se 131 a.

Forslaget legger til rette for valg mellom tre ferdig formulerte takkebønner, og i tillegg en lokalt formulert takkebønn.

d. Mener dere at det er en fordel at det finnes ulike alternative takkebønner? JA/NEI / Ikke tatt stilling

Ja, men at det er flere må ikke sees på som en fordel i seg selv. Det er bare en fordel dersom innholdet er godt og meningsfylt og slitesterkt.

e. Gi en vurdering av takkebønnenes innholdselementer og språklige bærekraft. Tekstfelt

Se 131 a.

I nåværende ordning har tekstlesningene vært innledet med dåpsbefalingen. Den er nå flyttet lenger ut i liturgien, og har fått en plassering nærmere selve dåpshandlingen.

f. Er dere enige i dette? JA/NEI / Ikke tatt stilling

Ja

Gi eventuelt en begrunnelse for svaret. Tekstfelt

Nye tekstforslag er tatt med, ut fra den begrunnelse at dåpsliturgien skal kunne brukes ved dåp av mennesker i alle aldre.

g. Gi en vurdering vedrørende tekstforslagene. Tekstfelt

Romerne 6 bør være en av de utskrevne tekstene.

134. Dåpshandlingen

Dåpsliturgien andre del vektlegger dåpen som frelsesformidling.

a. Kommer dette tydelig nok fram i Forslaget? JA/NEI / Ikke tatt stilling
tekstfelt til begrunnet svar

Nei, frelsesmotivet er generelt for svakt i Forslaget.

b. Kommer det tydelig fram hvorfor dåpen er nødvendig? JA/NEI / Ikke tatt stilling

Forslaget er generelt ganske tynt på dåpsteologi i klassisk forstand. At det med rette innføres vesentlig mer skapelsesteologi og takksigelse for barnet burde ikke skje på bekostning av fylldigheten i den måten dåpens mening, dvs. foreningen med Kristus, kommer til uttrykk. Gode formuleringer om frelsen kan være til stor hjelp i så måte.

c. Uttrykker forslaget på tilstrekkelig måte sammenhengen mellom dåpen og troen?
JA/NEI / ikke tatt stilling

Troen som gitt i dåpen, dvs. troen som gave er ikke direkte aksentuert. Det er viktig at dåpen fremstår som rent evangelium, at det ikke blir satt betingelser

Forslaget følger opp nåværende dåpsliturgi ved at forsakelsen og trosbekjennelsen alltid skal være knyttet sammen. Som en innledning til dette ledd er følgende formulering utformet, som uttrykk for hva *frelsen i dåpen* innebærer:

”L: Vi er mennesker under syndens og dødens vilkår, men i dåpen forenes vi med den oppstandne Kristus. La oss sammen bekjenne forsakelsen og troen:”

d. Mener dere ordlyd og plassering av denne setningen er tilstrekkelig for å ivareta dette momentet? JA/NEI / Ikke tatt stilling

Ja. Syndens og dødens vilkår er en god formulering. Men det må samtidig nevnes at forståelsen av synd som noe iboende og som skyld kan bli svekket til fordel for forståelsen av synd som vilkår/omstendigheter. En god mulighet vil være å tilføye ”den korsfestede og..” før oppstandne Kristus. Da henspilles det tydeligere på Rom. 6 og enhet med Kristus i både død og oppstandelse.

Forslaget legger til rette for tre ulikt formulerte bønner ved døpefonten.

Mener dere at det er en fordel at det finnes ulike alternativer for denne bønner?
JA/NEI / Ikke tatt stilling

e. Gi en vurdering av bønnenes innholdselementer og språklige bærekraft. Tekstfelt

I alle bønnevariantene ber en til Gud om at vannet skal bli en nådens kilde. Forslaget synes nærmest å forutsette en innvielse eller forvandling av vannet, som har liten tradisjon i luthersk dåpsforståelse. En slags parallell mellom elementene i nattverden og vannet i dåpen kan virke avsporende. Nattverdteologien har en helt annen oppbygning enn dåpsteologien. Det er også grunn til å påpeke at det kristologiske innholdet er langt bredere ivaretatt i nattverdrituale enn i dåpsritualet.

135. Liturgi og bibelspråk

Samtidig med gudstjenestereformen arbeider Den Norske Bibelselskap med ny bibeloversettelse. Forslaget søker så langt det er mulig å følge denne nye oversettelsen. Dette innebærer endringer i følgende ledd:

Dåpsbefalingen

Fra:

Meg er gitt all makt i himmelen og på jord. Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler, idet dere døper dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende. Matt 28,18-20

Til:

Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler! Døp dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.

f. Er dere enige i denne endringen? JA/ NEI / ikke tatt stilling Hvis NEI, tekstfelt

Ja

136. Spørsmål ved døpefonten

(L Vil dere at NN skal bli døpt i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og bli opplært til et liv i den kristne tro?)

I spørsmålet første del er preposisjonen endret fra "til" til "i", se høringsdokumentet for dåp s 11. Begrunnelsen er at den greske preposisjonen "eis" kan oversettes med både "i" og "til". Med "i" kan man uttrykke "på vegne av", mens "til" kan uttrykke en tilhørighet og det å bli "festet til" en ny livsvirkelighet. Se Dåpsliturgien s 11.

a. Er dere enige i denne endringen? JA/NEI / Ikke tatt stilling

Ja.

Gi eventuelle kommentarer.

Spørsmålets andre del har gjennomgått en nøye drøfting, se Dåpsliturgien s 9-10. Det er endret fra "...og oppdras i den kristne forsakelse og tro" (1977) til følgende formulering: "...bli opplært til et liv i den kristne tro"

b. Er dere enige eller uenige i denne endringen? JA/NEI

Enige hva formuleringen angår. Et viktig spørsmål er like fullt om det er riktig å ta med spørsmålet om opplæring her ved døpefonten. Følgespørsmålet kan leses slik at evangeliet svekkes ved at det spørres om en dobbel betingelsen: dåp og opplæring. Behovet for dåpsopplæring springer ut av utviklingsmønsteret i en normal menneskelig livssyklus, og ikke av noe mangelfullt ved det som gis i dåpen. På denne bakgrunn kan det hevdes at spørsmålet om opplæring bør ligge til liturgiens tredje del: Livet i dåpen.

Hvis JA: Tekstfelt

Hvis NEI: Tekstfelt

Korstegningen er i Forslaget plassert *før* dåpen, slik som nåværende ordning. Her står den som en reminisens av primsigningen, altså den første korstegningen ved innledningen til katekumenatet.

c. Er dere enige eller uenige i denne plasseringen? JA/ NEI / ikke tatt stilling

Gi eventuelle kommentarer:

Ja. Men det bør vurderes seriøst om salving kan anføres i rubrikken som en mulighet. Dette kan ha stor økumenisk betydning, særlig i forhold til de ortodokse kirkene.

I vår nåværende liturgi spiller Guds-barn-motivet en sentral rolle. Jf: *Så bærer vi med takk og tro våre barn til Herren i den hellige dåp. De er født med menneskeslektens synd og skyld, men i dåpen blir de Guds barn. Født på ny ved den Hellige Ånd.*

I Bibelen knyttes imidlertid ikke Guds-barn-motivet så ensidig til frelsen i dåpen som dette punktet i dåpsliturgien gir inntrykk av. Derfor har en i Forslaget valgt å bruke andre nytestamentlige motiver for å uttrykke dåpens frelsende betydning / den døptes nye status. Se Dåpsliturgien s 6.

d. Er dere enige eller uenige i dette? Enig / Uenig.

Enig

Gi eventuelle kommentarer.

137. Livet i dåpen

Gjennom fokus på dåpen som *tilhørighet* skal det uttrykkes at dåpen knytter oss til fellesskapet med Kristus og kirken til livslang etterfølgelse.

a. Kommer dette tydelig nok fram i Forslaget? JA / NEI / Ikke tatt stilling
Tekstfelt

Ja, tilhørigheten til kirken kommer på ett vis godt fram, men en del formuleringer åpner for en forståelse der barnet blir gjort til objekt i den kirken barnet er døpt inn i. MKR mener det er vesentlig at barnet som døpes er selvstendig subjekt i sitt eget dåpsliv, og ikke kan forstås kun som et objekt for opplæring. I sitt dåpsliv trenger barnet følgesvenner, omsorg opplevelse og opplæring. Her er det igjen viktig at dynamikken mellom skapelse og frelse blir fruktbart uttrykt. Dette har med en velfundert barneteologi å gjøre.

Presentasjon betyr å introdusere den nydøpte for menigheten. Dersom det er et barn, kan det løftes frem for menigheten, av presten eller den som bærer barnet. Dersom dette ikke er naturlig, kan det henledes oppmerksomhet mot den nydøpte på andre måter.

b. Bør presentasjon av barnet/ kandidaten være normalordning eller bestemmes i den lokale grunnordning?
Normalordning

Bestemmes i Lokal grunnordning

Ikke tatt stilling

c. Hvem skal holde frem barnet?

- Presten

- Den som bærer barnet

Tekstfelt om presentasjon

Dåpslys vil si å tenne et lys i tilknytning til selve dåpshandlingen og overrekke det til den døpte eller til familien.

d. Bør tenning av dåpslys være normalordning eller bestemmes i den lokale grunnordning?

Normalordning

Bestemmes i Lokal grunnordning

Ikke tatt stilling

e. Når skal tenning av dåpslys skje? I forbindelse med selve dåpshandlingen eller i tidsmessig avstand fra dåpshandlingen, f eks i slutten av gudstjenesten?

Samtidig med selve dåpshandlingen

I avstand fra dåpshandlingen

Annet

Ved tenningen av dåpslysene, sier liturgen:

” Dåpslyset/ dåpslysene er tent for NN.

Jesus sier: Jeg er verdens lys. Den som følger meg, skal ikke vandre i mørket, men ha livets lys. ” Joh 8: 12.

f. Er dere enige eller uenige at denne ordlyden skal lyde ved utdelingen?

Enige / uenige / ikke tatt stilling.

g. Oppgi eventuelt andre formuleringer som dere mener det er verdt å vurdere.

Tekstfelt om dåpslys

138. Ord til faddere, foreldre og menighet

Ord til foreldre, faddere og menighet er flyttet fra før trosbekjennelsen til slutten av handlingen, se Dåpsliturgien s 11. Med denne endringen foreslås det å gå tilbake til gjeldende ordning før nåværende liturgi (Alterboken 1920).

a. Er dere enig i denne endringen? JA/NEI/ Ikke tatt stilling til

Ja

b. Har dette leddet fått et egnet uttrykk for det *ansvaret* disse gruppene har, slik det nå er formulert? JA/NEI/ ikke tatt stilling

Hvis NEI, gi eventuelt en begrunnelse: Tekstfelt

Fadderansvaret her ganske ensidig forstått i spesifikt kristelige kategorier. I tillegg kunne her den allmenne omsorg vært tydeligere ivaretatt ut fra skapelsesteologiske perspektiver.

Om felles salmesang i dåpen sies det ” Her kan det synges en dåpssalme”.

c. Har dåpssalmen fått en tilstrekkelig tydelig anbefaling? JA / NEI / ikke tatt stilling

d. Har menigheten gjort andre viktige erfaringer som bør komme frem her?

Fadderformaning Tekstfelt

Dåpssalme Tekstfelt

Annet Tekstfelt

139. En dåpsliturgi for alle aldergrupper

Forslaget presenterer en dåpsliturgi som er utformet slik at den samme liturgi skal brukes uavhengig av alder. Behovet for variasjon ligger i de mange mulighetene for tekstvalg.

Er dere enige i at det skal være bare én grunnordning for dåp? JA/ NEI / Ikke tatt stilling

Hvis nei, begrunn svar:

140. Sammendrag

a. Mener dere at dåpsliturgien som helhet gir et godt bilde av hvordan vi som luthersk kirke forstår dåpen? JA/NEI/ Ikke tatt stilling

Det kan hevdes at Forslaget etterlater en usikkerhet om dåpens nødvendighet. Dette har sammenheng med et avsvirket uttrykk for barnets doble bestemmelse som både skapt og synder. (Til syndsforståelse og antropologi i Høringsforslaget som helhet, se 130)

At troen gis av Gud i dåpen er essensielt. Det er et vesentlig teologisk poeng at troen grunnleggende sett ikke tilegnes ved opplæring, men gis av Gud.

b. Hvordan vurderer dere liturgiens vektlegging av takken for det skapte livet i forhold til dåpens frelsende betydning?

MKR er positiv til vektlegging av takken, men ser behov for en videre arbeid med dynamikken mellom skapelse og frelse i dåpsliturgien som helhet

c. Hvordan vurderer dere liturgiens språklige uttrykkskraft og slitestyrke?

d. Inneholder forslaget til dåpsliturgi noen mangler som forhindrer at det gir et samlet og godt uttrykk for kirkens tro og bekjennelse? JA/NEI

Reform av kirkens gudstjenesteliv

Forslag til ny dåpsliturgi

MOTTAKELSE

Ved døpefonten

L Vi skal feire dåp i Faderens og Sønnens og den Hellige Ånds navn.
Med takk og glede kommer vi med NN/*disse barna* til Gud,
som har skapt oss i sitt bilde.

Ved vann og Ånd fødes vi på nytt til liv i Kristus.

eller

Ved døpefonten

L Vi skal feire dåp i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn.
I dåpen åpner Gud sitt store fellesskap for oss og lover å være med oss alle dager.

eller

Ved døpefonten

L Vi skal feire dåp i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn.
I dåpen fører Gud oss fra død til liv, og gir oss del i sine gode gaver.

eller

Ved døpefonten

L Vi skal feire dåp i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn. (☩)
I dåpen vil Gud gi NN/*disse barna* del i sin frelse og ta henne/ham/dem inn i sin kristne kirke.

L La oss takke og be:

Bønnen kan bes av en fra menigheten el liturg:

Evige Gud, du har skapt oss i ditt bilde og kalt oss ved navn.

Takk for livet du gir.

Vi kommer til deg og ber:

Bevar oss i din omsorg, og gi oss framtid og håp.

eller

Bønnen kan bes av en av foreldrene, en fra dåpsfølget eller en annen fra menigheten:

Gud, vi takker deg for det under hvert enkelt menneske er,

og for NN/*disse barna* som vi bringer fram for deg i dag.

Våre liv er skjøre. Vi vender oss derfor til deg og ber:

Velsign oss. Omslutt oss med din kjærlighet,

og hold oss fast i troen på at du alltid vil være med oss.

eller

Bønnen kan bes av en fra dåpsfølget:

Trufaste Gud vi takkar deg for NN/*barna våre*.

Takk for gåva du har gjeve oss.

Gjer oss tålmodige og trygge,

så vi kan gi din kjærleik vidare til dei vi har fått ansvar for.

eller

Annen lokalt formulert takkebønn

Her kan menigheten gi sitt tilsvaer:

L Gud, vi takker deg.

M Amen.

eller

M Amen.

eller

L Gud, vi ber deg:

M Herre, hør vår bønn.

Ved dåp av barn

L Hør hvordan Jesus tar i mot barna og åpner Guds rike for dem:

Tekstleser / L

De bar små barn til Jesus for at han skulle røre ved dem, men disiplene viste dem bort. Da Jesus så det, ble han harm og sa til dem: "La de små barna komme til meg, og hindre dem ikke! For Guds rike tilhører slike som dem. Sannelig, jeg sier dere: Den som ikke tar imot Guds rike slik som et lite barn, skal ikke komme inn i det." Og han tok dem inn til seg, la hendene på dem og velsignet dem. Mark 10,13-16

Ved dåp av eldre barn/ungdom og voksne kan det leses:

L Hør hva apostelen Paulus sier om dåpen:

Tekstleser / L

Dere er alle Guds barn i kraft av troen på Kristus Jesus.

Alle dere som er døpt til Kristus, har kledd dere i Kristus.

Her er ikke jøde eller greker, slave eller fri, mann og kvinne. Dere er alle én, i Kristus

Jesus. Gal 3,26-28

eller

L Hør hva apostelen Paulus sier om dåpen:

Tekstleser / L

Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet? Nød, angst, forfølgelse, sult, nakenhet, fare eller sverd? For jeg er viss på at verken død eller liv, verken engler eller krefter, verken det som nå er eller det som kommer, eller noen makt, verken det som er i det høye eller i det dype, eller noen annen skapning skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus. Rom 8,35.38-39

eller

L I Salmenes bok står det skrevet:

Tekstleser / L

For du, Gud, har skapt mitt indre, du har vevd meg i mors liv. Jeg takker deg, fordi jeg er skapt på skremmende, underfull vis. Underfulle er dine verk, det vet jeg så vel. Mine ben var ikke skjult for deg da jeg ble skapt i lønndom og ble formet i jordens dyp. Du så meg den gang jeg var et foster, i din bok ble alt skrevet opp; mine dager ble dannet før en eneste av dem var kommet. Salme 139,13-16

Andre tekstforslag:

Esek 36,25-28; Matt 3,13-17; Matt 11,25-30; Mark 9,33-37; Joh 3,1-5, Joh 3,5-8;

Joh 3,16-17, Rom 6,3-5, Joh 15,1+4-5; Apg 2,37-41, Apg 8,36-38; Ef 3,14-21;

Tit 3,4-7; 1 Joh 3,1-2; eller annen egnet tekst

Her kan det synges en dåpssalme. Eventuelt kan det fremføres solosang eller kormusikk.

DÅPSHANDLINGEN

L eller annen *ved døpefonten:*

Hør Jesu Kristi ord om den hellige dåp:

Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler!

Døp dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og lær dem å holde alt det

jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende. Matt 28,18-20

L Vi er mennesker under syndens og dødens vilkår, men i dåpen forenes vi med den oppstandne Kristus.

Ved dåp av eldre barn/ungdom

L Vil du sammen med denne menigheten bekjenne forsakelsen og troen som du døpes til?

Dåpskandidaten: Ja.

L La oss sammen bekjenne forsakelsen og troen, som vi døpes til:

A Jeg forsaker djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen.
Jeg tror på Gud Fader, den allmektige, himmelens og jordens skaper.
Jeg tror på Jesus Kristus,
Guds enbårne Sønn, vår Herre,
som ble unnfanget ved Den Hellige Ånd,
født av Jomfru Maria,
pint under Pontius Pilatus,
korsfestet, død og begravet,
før ned til dødsriket,
stod opp fra de døde tredje dag,
før opp til himmelen,
sitter ved Guds, den allmektige Faders høyre hånd,
skal derfra komme igjen for å dømme levende og døde.
Jeg tror på Den Hellige Ånd,
en hellig, allmenn kirke,
de helliges samfunn,
syndenes forlatelse,
legemets oppstandelse
og det evige liv. Amen.

Vannet helles i døpefonten, enten før bønnen eller mellom 1. og 2. setning.

L Evige Gud, du lar vann velle fram, og slik gir du verden liv.

(Her kan vannet helles i døpefonten.)

I dåpens vann forener du oss med Kristus og gir oss del i Kristi død og oppstandelse.

Send din Ånd og gjør etter ditt ord og løfte dette vannet til en nådens kilde.

La den nye fødsel skje til liv i Kristus.

eller

Vannet helles i døpefonten.

L Jesus Kristus, vi takker deg for dåpens vann,
som ved ditt ord er en nådens kilde, der du forener oss med deg
og gir oss del i den seier du vant ved din død og oppstandelse.
La den nye fødsel skje ved din skapende Ånd.

eller

Vannet helles i døpefonten.

L Evige Gud, i begynnelsen svevet din Ånd over vannene,
og ved ditt Ord ble verden til.

Fra Noas dager har du frelst ditt folk gjennom vann.

Derfor ber vi: Send din Ånd over dåpens vann

og gjør det ved ditt ord til en nådens kilde.

Rens oss ved dette vannet, og gi oss del i ditt rike.

eller

Vannet helles i døpefonten.

L Evige Gud, send din Hellige Ånd, så dette vannet ved ditt ord blir en nådens kilde.

Ett og ett barn bæres fram til døpefonten av foreldre og faddere.

En voksen som skal døpes, kommer fram til døpefonten sammen med sine faddere.

Mellom hver dåp kan det synges et vers fra en egnet salme.

Bruk av dåpsslue ivaretas etter lokal tradisjon.

Ved dåp av barn:

L Hva er barnets navn?

Den som bærer barnet, sier barnets fornavn.

L Vil dere at NN skal bli døpt i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og bli opplært til et liv i den kristne tro?

Den som bærer barnet, svarer: Ja.

Ved dåp av større barn, ungdom eller voksen:

L Hva heter du?

Den som skal døpes, svarer selv ved å nevne sitt fornavn.

L NN, vil du bli døpt i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn til et liv i den kristne forsakelse og tro?

Den som skal døpes, svarer: Ja

L Gud bevare din utgang og din inngang fra nå og til evig tid.

Jeg merker deg med det hellige korsets tegn (☩) til et vitnesbyrd om at du skal tilhøre den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og tro på ham.

Korset tegnes fra panne til bryst, og deretter fra side til side.

L NN, jeg døper deg i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn.

Mens dette sies, øser liturgen med hånden vann over hodet til den som døpes, tre ganger.

Liturgen legger, gjerne sammen med foreldre og faddere, hånden på den døptes hode og sier:

L Den allmektige Gud har nå gitt deg sin Hellige Ånd, født deg på ny, og tatt deg inn i sin kirke. Fred være med deg.

LIVET I DÅPEN

Den eller de dømte presenteres enkeltvis eller i fellesskap for menigheten.

Den som bærer barnet, eller liturgen, holder fram barnet.

Den/de nydømte blir presentert med lik ordlyd. Følgende eller tilsvarende presentasjon kan brukes:

L Jesus sier "Den som tar i mot en av mine minste, tar i mot meg". – La oss ta vel i mot NN.

eller

L Dette er NN som i dag er tatt inn i Guds kirke. La oss ta vel imot henne/ham i vårt fellesskap.

Menigheten kan her gi sin respons. Ved bruk av dåpslys, bør lyset settes i en egnet stake og brenne videre i gudstjenesten..

Når alle dåpslys er tent, sier liturgen:

L Dåpslyset/-ene er tent for NN.

Jesus sier: "Jeg er verdens lys.

Den som følger meg, skal ikke vandre i mørket, men ha livets lys." Joh 8,12

L Vil foreldre og faddere reise seg.

Kjære foreldre og faddere.

Dere er vitner om at NN/barna er døpt i den treenige Guds navn.

Sammen med vår menighet og hele kirken har dere del i et hellig ansvar: Dere skal be for NN/barna og be sammen med henne/ham/dem, la dem få møte Guds ord og delta i den hellige nattverd. Dere skal vise omsorg for dem, og så langt dere kan, hjelpe dem til å leve og vokse i den kristne tro.

La oss gå sammen med NN/barna på troens vei gjennom livet.

L Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, han som i sin rike miskunn har født oss på ny til et levende håp ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde. 1 Pet 1,3

*

Høringsspørsmål for **SALMEBOKEN**

Utkast til høringsspørsmål vedrørende salmebokforslaget

Høringsprosessen vedrørende ny salmebok baserer seg på tre enheter:

1. Salmebok 2008. Forslag til ny Norsk Salmebok. Del 1: De nye salmene. **H** (Dette gjelder den store, fullstendige utgaven, ISBN 978-82-514-0728-1)
2. Utredningen om arbeidet i Høringsdokument, se **HD** s 55ff bm s 55ff nn.
3. Det supplerende ressursmateriale, med begrunnelser og fullstendige registre etc, som foreligger som Del 2. **SR**

Spørreskjemaet er forholdsvis omfattende. Det er fordi det inneholder spørsmål som det er ønskelig at alle svarer på – men også gir plass til slikt som vi erfaringsmessig vet at *noen* ønsker å uttale seg om. Vi ber derfor høringsinstansene vurdere hva de vil fylle ut.

De mange detaljene må hele veien avveies i forhold til ulike helhetsperspektiv, f.eks.: Fordelingen *bokmål/nynorsk* og *kvinner/menn* (tekster og melodier), *eldre/nyere* bidrag, hensynet til *kirkeåret* (dets ulike dager), *salmehistorien* (dets ulike epoker), *det ekumeniske hensyn* (bl.a. den felleskirkelige oversikten) og *målgrupper* (ulike miljøer).

For å gjøre høringssvarene mest mulig målbare, er det lagt opp til at en på flest mulig punkter kan ta stilling dels ved en avkrysningsmulighet, dels ved et felt for fritekst.

I skaleringene er det gitt et felt for avkryssning der en finner hverken "Enig" eller "Uenig" sakssvarende. Det kan bety at en stiller seg nøytralt ("midt på treet") eller at en ikke ønsker å ta stilling. Det er foreløpig kalt "Nøytralt". Det kan sikkert være mulig å finne en bedre tekst. Tidligere har det vært foreslått "Intet særskilt/ikkje noko særskild".

Dersom en ønsker å gi mer utfyllende merknader til et spørsmål, gjøres dette som en løpende fremstilling på eget ark, markert med høringsinstans og spørsmålets nummer. Alle ark merkes tydelig med hvilken instans som er avsender.

*

DEL I

Overordnede problemstillinger

1. Den nye salmeboken skal utgis i *to bind* (en kjernesalmebok og en tilleggsbok, se HD s 66ff bm s 66 nn).
Er dere enig i dette?

Enig
Uenig
Ikke tatt stilling

Eventuelle kommentarer

- 2a. I Høringsdokumentet er det redegjort for prinsippene for fordeling av salmene i bind I og bind II (s 67 bm s 66f nn).
Er dere enig i disse prinsippene?

Enig
Uenig
Ikke tatt stilling

Eventuelle kommentarer

- 2b. Hvordan synes dere fordelingen faktisk er blitt, i forhold til prinsippene?

God
Dårlig
Ikke tatt stilling

Eventuelle kommentarer

3. Salmebokforslaget har fått følgende *undertittel*: ”Til bruk i kirke og hjem”
Dette programmet har påvirket salmebokforslagets profil, se HD s 63 bm s 63 nn.
Hva mener dere om dette programmet/denne undertittelen?

Enig

Uenig
Ikke tatt stilling

Eventuelle kommentarer

For å auke bruken av boka i heimen foreslår vi å ta inn barnesalmar, bordvers og kveldsbøner.

4. Hva mener dere om samlet *antall salmer* i forslaget (størrelsen på salmeboken)?

For høyt
Passe
For lavt

5a. Salmebokforslaget er strukturert med hovedkapitler og underavsnitt, med samme hovedgrep som i Norsk Salmebok: Et stort kirkeårskapittel etterfulgt av tematiske kapitler. Er dere enig i hovedtrekkene i denne *inndelingsmåten*?

Enig
Uenig
Ikke tatt stilling

Eventuelle kommentarer

Likar inndelinga

5b. Er det noen *overskrifter* på kapitler eller avsnitt dere mener burde vært utformet annerledes/hatt en annen ordlyd?

Eventuelle kommentarer

5c. Finnes det avsnitt eller bruksområder som *mangler*?

Eventuelle kommentarer

Salmeforslag til å fylle slike avsnitt

5d. Hvis dere *ikke* i hovedsak er enig i inndelingsmåten, hvilken inndelingsmåte mener dere

da heller burde ha vært benyttet?

Eventuelle kommentarer

6. Salmebokforslagets profil formes bl.a. av noen lett synlige *sjangre* som er nye i forhold til vår tidligere tradisjon. Hva tenker dere om å inkludere disse?

I det følgende nevnes noen slike sjangre, hver av dem eksemplifisert med én salme. Spørsmålet gjelder sjangeren som sådan, ikke det eksemplet som er valgt.

6aa. Spirituals (eks. H 53)

Enig

Uenig

Ikke tatt stilling

Eventuelle kommentarer

Spirituals høyrer heime her, men ikkje svært mange.

6ab. Hva mener dere om antallet av disse?

For lavt

Passe

For høyt

6ba. Moderne lovsang (Praise songs, eks. H 196)

Enig

Uenig

Ikke tatt stilling

Eventuelle kommentarer

Enkle songar av denne typen blir fort kjedelege og manglar slitestyrke. Treng dei ikkje.

6bb. Hva mener dere om antallet av disse?

For lavt

Passe

For høyt

6ca. Stedegen gudstjenestesang fra ulike deler av verden, spredt gjennom ulike økumeniske

kanaler (sanger fra den "verdensvide kirke", eks. H 149)

Enig
Uenig
Ikke tatt stilling

Eventuelle kommentarer

Vi treng fleire frå "sør" t.d. frå partnarkyrkjene våre i Brasil og Sør Afrika. Songar frå den verdsvide kyrkja er dominert av engelske/skotske/irske, medan det er tynt frå andre deler av verda.

6cb. Hva mener dere om antallet av disse?

For lavt
Passe
For høyt

6da. Sanger fra det åndelige senter på Iona (eks. H 223)

Enig
Uenig
Ikke tatt stilling

Eventuelle kommentarer

6db. Hva mener dere om antallet av disse?

For lavt
Passe
For høyt

6ea. Eksempler fra vår allmenne diktning (eks. H 246)

Enig
Uenig
Ikke tatt stilling

Eventuelle kommentarer

Synest ikkje vi treng verdslege songar i salmeboka som finst i mange vanlege visebøker. Det er OK viss ein har god plass, men det har vi vel ikkje?

6eb. Hva mener dere om antallet av disse?

For lavt
Passe
For høyt

- 7a. Salmeboken skal gi mulighet til salmesang på begge målformer gjennom hele kirkeåret og ved alle anledninger.
Hvordan synes dere dette er ivaretatt ved *fordelingen bokmål/nynorsk*?

Godt
Dårlig
Ikke tatt stilling

Eventuelle kommentarer
Etter oppteljing viser det seg at det er ein større prosentdel nynorske salmar som er fjerna, enn bokmålssalmar. Har forslag nedanfor til nynorske salmar som bør inn att.

- 7b. Finnes det kapitler/avsnitt hvor fordelingen ikke er tilfredsstillende?

Eventuelle kommentarer

- 7c. I så fall, finnes det salmer som kan bidra til å rette opp dette?

Kilde	Nr	Tittel
-------	----	--------

- 8a. Den sjangerbredden som er anlagt, medfører at forslaget inneholder salmer med *fremmedspråklig tekst*. Hva mener dere prinsipielt om det å inkludere fremmedspråklige tekster?

Enig
Uenig
Ikke tatt stilling

- 8b. Hva mener dere om antallet fremmedspråklige salmer?

For høyt
Passe
For lavt

DEL II

De enkelte salmene

9. Er det salmer dere *savner* i forslaget?

Nevn inntil 10 salmer med en kort begrunnelse. Hvis det gjelder salmer fra de nåværende bøkene, angis kilde med N (Norsk Salmebok) eller S (Salmer 1997). Hvis det gjelder salmer fra andre kilder, monteres disse på egne nummererte salmeark, og det henvises til disse i ruten nedenfor.

Slike salmeark skal inneholde tekst og notebilde, forfatter- (ev. oversetter-) og komponistangivelse, samt en kort begrunnelse for forslaget. Hvis det kopieres fra en eksisterende samsamling, skal denne angis som kilde. Se eksempelark på kirken.no

Arkene nummereres og merkes tydelig med høringsinstansens navn.

Dette gjeld nynorske salmar, og det gjeld salmar med melodi som fungerer!:

	Kilde	Nr	Tittel	Begrunnelse
1	N	17	Sjå Jerusalem/Få nynorske adventsalmar.	Melodi som er lett å syngje.
2	N	51	Å du heilage/ Vakker siciliansk hymne (melodien)	
3	N	403	Å tenk på Gud i ungdoms år/ Melodien vil forsvinne med denne salmen	
4	N	593/594	Du kalla oss til kyrkja /Innarbeidd. Vekselsong. Opningssong.	
5	N	667	Vi er døypte til å vera/Konfirmasjonssalme. Enkel melodi.Sentral tekst*	
6	N	743	Fedrane kyrkaj i Norges land/ Flott, pompøs melodi. 17. mai	
7	N	756	Du gav meg Gud eit liv i denne verd/ Solid tekst, vakker melodi.	
8	S	43	Lovsyng vår Gud/ Frå Latin Amerika. Innarbeidd.	
9	S	273	Samisk bryllaussalme med norsk tekst/ Må ikkje gøymast. Fram i lyset.	
10				

* "Kristi krossmenn her på jord" kan omskrivast til "Kristi tenarar på jord"

Eventuelle andre salmer

Nr 268 frå Salmebok 2008 bør ha same tekst som den har i Syng Håp og i Frikyrkjene si salmebok

10. Er det salmer i forslaget dere mener *bør utelates*?

Nevn inntil 10 salmer gjerne med en antydning av begrunnelse, f.eks. "Unødvendig" eller "Ikke god nok". Kilde angis med N (Norsk Salmebok), S (Salmer 1997) eller H (Høringsboken).

	Kilde	Nr	Tittel	Begrunnelse
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Eventuelle andre salmer

11. Er det salmer i forslaget dere mener bør gis en *annen bindplassering*?

Nevn inntil 10 salmer og angi det bindet de bør stå i (I/II), gjerne med en kort begrunnelse. Kilde angis med N (Norsk Salmebok), S (Salmer 1997) eller H (Høringsboken).

	Kilde	Nr	Tittel	Ny bindpl.	Begrunnelse
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

Eventuelle andre salmer

12. Er det salmer i forslaget dere mener bør gis en *annen avsnittsplassering*?

Nevn inntil 10 salmer og angi ny plassering med det nye avsnittets nummer (se register side IX-XI eller 554ff), gjerne med en kort begrunnelse. Kilde angis med N (Norsk Salmebok), S (Salmer 1997) eller H (Høringsboken).

	Kilde	Nr	Tittel	Ny avsnittspl.	Begrunnelse
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

Eventuelle andre salmer

13a. Hva mener dere om tallet på *dublettsalmer* (salmer med både bokmåls- og nynorsktekst)?

For høyt

Passe

For lavt

13b. Hvis antallet dubletter anses som *for høyt*, hvilke kan da utgå?

	Kilde	Nr	Tittel
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Eventuelle andre salmer

13c. Hvis antallet dubletter anses som *for lavt*, hvilke salmer bør få dublett?

	Kilde	Nr	Tittel
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Eventuelle andre salmer

14a. Er det noen av de fremmedspråklige salmene som heller burde *oversettes*?

	Kilde	Nr	Tittel
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			

10

Eventuelle andre salmer

14b. Er det noen av de oversatte salmene som heller burde stå med *originaltekst*?

	Kilde	Nr	Tittel
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Eventuelle andre salmer

15a. Det har vært fremholdt at når vi har et så stort antall salmer, bør vi identifisere en "salmekanon": Et mindre antall salmer som alle bør kunne. Ikke minst i kirkens undervisning vil det være verdifullt å kunne samle seg om noen kjernesalmer. Er dere enig i at det bør utarbeides en slik liste?

Enig

Uenig

Ikke tatt stilling

15b. Hvis en er enig i at det er behov for en slik liste, hvilke salmer bør den i så fall inneholde?

Angi inntil 20 salmer som det er viktigst å få med en slik liste. Bruk bokstavene N, S eller H og nummer. Eventuelle salmer utenom disse samlingene angis med tittel.

Salmer til en salmekanon:

16a. Har dere andre merknader til noen av salmene i forslaget?

Det kan gjelde innhold, språk, forkortelser, melodier m.m.

	Kilde	Nr	Tittel	Merknad
1				
2				

3
4
5
6
7
8
9
10

16b. Har dere andre synspunkt i forbindelse med salmer og salmebok i kirken?

Det kan f.eks. gjelde bruk av dialekt (se HD side 64), bruk av personnavn (HD side 65), generelt om tonehøyde, besifring o.a.

Eventuelle kommentarer

Her skrives salmens første linje

(Her skrives tittel, hvis slik finnes)

(Note)

(Tekst)

Tekst:

Oversettelse:

Melodi:

Copyright:

Kort begrunnelse:

Tas inn istedenfor: